

N. K.
JEMISINOVÁ

PÁTÉ ROČNÍ OBDOBÍ

HOST

Zlomená země: svazek první

NEJÚSPĚŠNĚJŠÍ
FANTASY SÉRIE
V HISTORII —
VÍTĚZ CENY HUGO
TŘIKRÁT V ŘADĚ

N. K.
JEMISINOVÁ
Páté roční
období

N. K.
JEMISINOVÁ

PÁTÉ ROČNÍ OBDOBÍ

Brno
2018

Zlomená země: svazek první

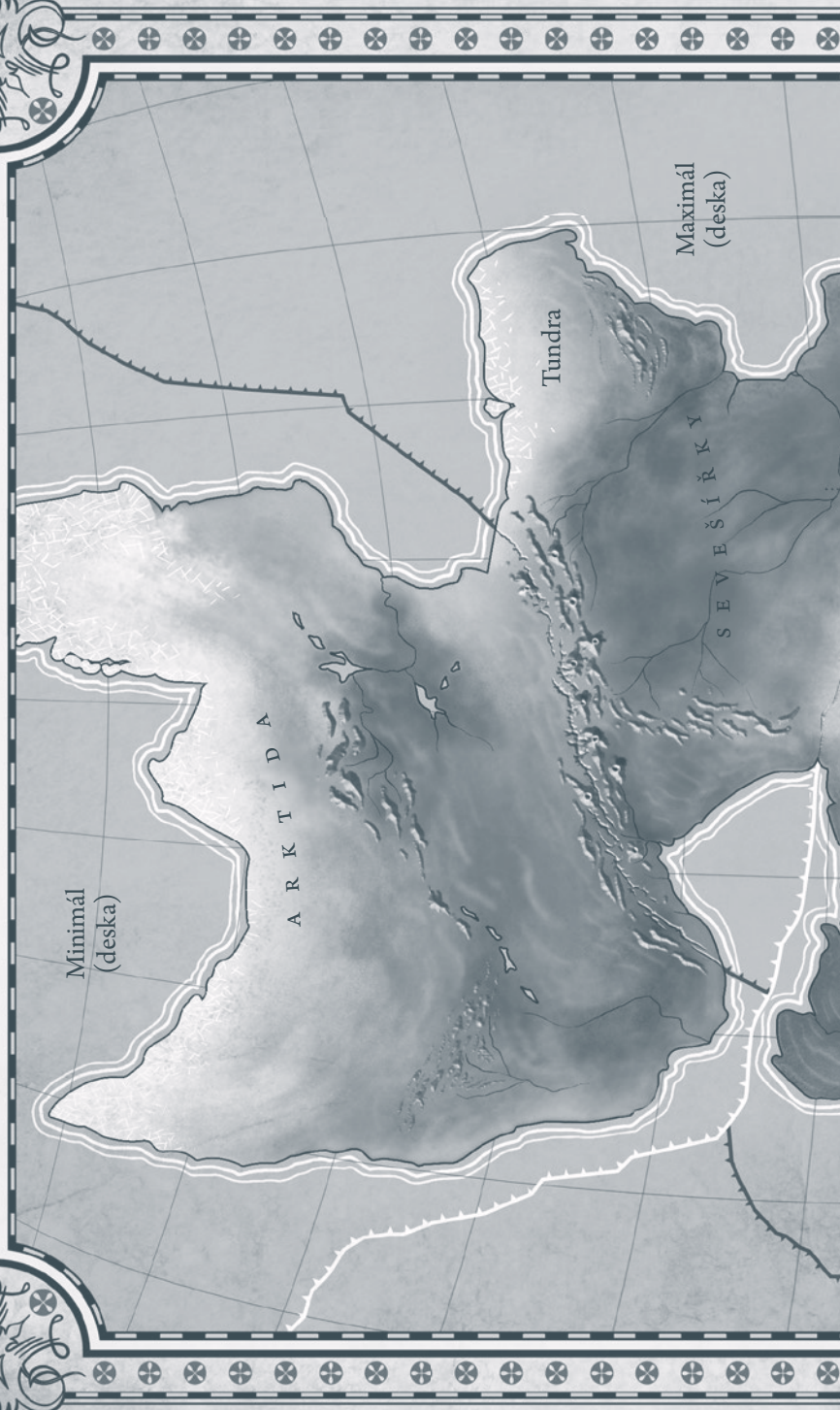
Minimál
(deska)

A R K T I D A

Tundra

Maximál
(deska)

S E V E Š Í Ř K Y

TÍŠINA

vzdálenost v kilometrech

Allia

Meov

Velký
východní hvozď

Vysotěsta
Jumeses-Allia

Třihřina

Jumeses

Alebid

Tirimo

Jezero
Tekkaris

Hora
Akok

Krasné
pasti

ANTARKTIDA

P O T Š M E R Z
J I H O Š K Y

Z Á P A D N Í P O B Ě Ž Í

V Ě C H O D N Í P O B Ě Ž Í

Copyright © 2015 by N. K. Jemisin
Cover photos by Eky Studio / Shutterstock.com
Cover design by Lauren Panepinto
Cover © 2015 Hachette Book Group, Inc.
Map © Tim Paul Illustrations
Translation © Roman Tilcer, 2018
Czech edition © Host — vydavatelství, s. r. o., 2018
(elektronické vydání)
ISBN 978-80-7577-720-1 (Formát PDF)
ISBN 978-80-7577-721-8 (Formát ePub)
ISBN 978-80-7577-722-5 (Formát MobiPocket)

*Všem, kdo musejí bojovat o úctu,
které se všem ostatním dostává jen tak*

prolog

nacházíš se zde

Začneme koncem světa, proč by ne? Ať to máme z krku a přesuneme se k zajímavějším věcem.

Zaprvé k osobnímu konci. V nadcházejících dnech bude pořád dokola přemýšlet o jediné věci, představovat si, jak její syn zemřel, a snažit se v něčem, co už je od přírody tak nesmyslné, najít nějaký smysl. Zakryje Ukeho polámané tělíčko dekou — až na obličej, Uke se totiž bojí tmy —, otupěle u něj zůstane sedět a nebude věnovat pozornost okolnímu končícímu světu. Její svět už skončil, a ani k jednomu konci nedochází poprvé. Už to zná jako své boty.

A ta myšlenka, která se jí tehdy i posléze bude honit hlavou, zní následovně: *Ale byl volný.*

A pokaždé, když se její omráčené, otřesené já odhodlá tuto skoro-otázku položit, její zatrpklé, vyčerpané já na ni odpoví následovně:

Nebyl. Ne doopravdy. Ale teď už bude.

••

Ty ale potřebuješ kontext. Zkusíme ten konec ještě jednou, z hlediska kontinentu.

Tady se prostírá pevnina.

Je obyčejná, jak už to u takových pevnin bývá. Hory, náhorní plošiny, kaňony a říční delty, jako obvykle. Je obyčejná, s výjimkou velikosti a dynamiky. Tahle pevnina se hodně hýbe. Nadouvá se a oddechuje, vraští se a pšouká, zívá a polyká, jako když se dědek převaluje v posteli. Její obyvatelé ji přirozeně pojmenovali Tišina. Je to země tiché a hořké ironie.

Má i další jména. Kdysi se skládala z několika menších pevnin. V současnosti je to jeden rozlehlý, nepřerušovaný světadíl, ale za určitou dobu jich zase bude víc.

Vlastně velmi brzy.

Konec začne ve městě: v nejstarším, největším a nejužasnějším živém městě na světě. Jmenuje se Jumenes a bývalo srdcem říše. V řadě ohledů je srdcem i nadále, byť říše od původního rozkvětu poněkud zchradla, jak už to u říší bývá.

Jumenes není výjimečný velikostí. V této části světa se nachází mnoho velkých měst, tvoří na rovníku řetěz připomínající jakýsi kontinentální opasek. Jinde na světě jen zřídka vyroste z vesnice město a z města se jen zřídka stane velkoměsto, protože všechna taková společenství se těžko udržují, když se je země ustavičně snaží pozřít... ovšem Jumenes byl po většinu ze sedmadvaceti století od svého vzniku stabilní.

Je výjimečný tím, že se lidské bytosti osmělily pouze zde a ke stavbě je nevedla potřeba bezpečí či pohodlí, ba ani krásy, ale odvaha. Městské hradby pokrývají mistrovsky jemné mozaiky a reliéfy, jež podrobně popisují dlouhé a kruté dějiny místních obyvatel. Nakupeným masám budov nasazují korunu vysokánské věže podobné kamenným prstům, ručně kované kandelábry napájené novodobým divem elektřiny z vodních zdrojů, ladně klenuté mosty utkané ze skla a troufalosti a architektonické prvky zvané „balkony“, tak prosté, a přitom tak zá-

vratně pošetilé, že je nikdo nikdy nestavěl, kam až sahají psané dějiny. (Značná část historie písemně zaznamenaná není. To si zapamatuj.) Ulice nejsou zpevněné snadno vyměnitelnou dlažbou, nýbrž zázračnou hladkou, spojenou hmotou, které místní říkají „asfalt“. Dokonce i jumeneské chatrče působí smělym dojmem, jelikož jsou to jen tenkostěnné boudy, které by popadaly, kdyby přišla silnější vichřice, nemluvě o otřesech. Přesto tu stojí, jako stály po celá pokolení.

Ve středu města se nachází množství vysokých budov, takže snad ani nepřekvapí, že jedna z nich je větší a smělejší než všechny ostatní dohromady: mohutná stavba, jejíž základnu tvoří hvězdicová pyramida z přesně řezaných obsidiánových cihel. Pyramidy jsou nejstabilnější architektonickou formou a tohle je pětinasobná pyramida, proč by ne? A protože jsme v Jumenesu, na jejím vrcholku stojí obrovská geodetická sféra, jejíž fasetové plochy připomínají průsvitný jantar. Zdá se, že tam zlehounka balancuje — ale ve skutečnosti je celá stavba uzpůsobena pouze k tomu, aby ji podpírala. Vypadá vratce — jen na tom záleží.

V Černé hvězdě se scházejí vůdcové říše a řeší vůdcovské záležitosti. V jantarové kouli drží dokonalého a pečlivě uchovávaného císaře. Ten v snobském zoufalství bloumá zlatými chodbami, dělá, co se mu řekne, a děsí se dne, kdy jeho páni usoudí, že lepší ozdobou bude jeho dcera.

Na žádném z těchto míst ani lidí mimochodem nezáleží. Mluvím o nich čistě kvůli kontextu.

Na jednom člověku ale bude záležet opravdu hodně.

Prozatím si můžeš představovat, jak vypadá. Lze si taky představovat, na co myslí. Můžeš se sice mýlit, pouze hádáš, ale i tak se v něčem trefíš. Soudě podle jeho následujících činů se mu v tuto chvíli může honit hlavou jen pár věcí.

Stojí na kopci nedaleko obsidiánových stěn Černé hvězdy. Má výhled na většinu města, cítí jeho kouř, ztrácí se v jeho drmolení. Po jednom asfaltovém chodníku pod ním jde skupinka mladých žen — kopec se nachází v parku, který mají místní občané velmi rádi. („Udržujte mezi hradbami zelené plochy,“ radí kamenné učení, ovšem ve většině společenství leží půda ladem a je osetá luštěninami a dalšími zúrodňujícími plodinami. Pouze v Jumenesu přetvářejí zeleň ke kráse.) Ženy se smějí něčemu, co jedna z nich prohodila, a větřík nese smích k našemu muži. Ten zavře oči a vychutná si slabé chvění jejich hlasů i ještě slabší ozvuky jejich kroků, jako by mu do čítidel tloukla motýlí křídla. Nečítí všech sedm miliónů místních obyvatel, to zase ne — je sice dobrý, ale ne tak dobrý. Nicméně většinu cítí, ano, jsou tam. Tady. Zhluboka se nadechne a stane se součástí země. Kráčejí po vláčknech jeho nervů; jejich hlasy mu rozkmitávají jemné chloupky na pokožce; jejich dech čeří vzduch, který nasává do plic. Jsou na něm. Jsou v něm.

On ale ví, že není a nikdy nebude jedním z nich.

„Vědělas,“ pronese konverzačním tónem, „že první kamenné učení bylo opravdu vytesané do kamene? Aby ho nemohli měnit podle módy nebo politiky. Aby odolalo zubu času.“

„Věděla,“ odpoví jeho společnice.

„Hm. Ano, nejspíš jsi byla u toho, když ho tesali, zapomínám na to.“ S povzdechem sleduje, jak se ženy vzdalují z dohledu. „Milovat tě je bezpečné. Nezkłameš mě. Nezemřeš. A cenu znám předem.“

Na to jeho společnice neodpoví. Vlastně žádnou odpověď ani nečekal, i když částečně doufal. Je tak sám.

Jenže naděje je podružná a stejně tak celá spousta dalších pocitů; ví, že by v něm jen probudily beznaděj, kdyby se nad

nimi opět zamyslel. Přemýšlel o tom už dost. Čas na váhání už pominul.

„Příkázání,“ pronese a rozpráhne ruce, „je vytesáno do kamene.“

Představ si, že ho obličej bolí od úsměvu. Usmívá se už hodiny: zatíná zuby, napíná rty, mhouří oči, až je v koutcích vidět vrásky. Je umění usmívát se tak, aby ti to ostatní věřili. Musejí se zapojit i oči — jinak by poznali, že je nesnášíš.

„Tesaná slova jsou absolutní.“

Nemluví k nikomu určitému, ale vedle něj stojí žena — svým způsobem. Lidské pohlaví napodobuje pouze povrchně, ze zdvořilosti. Stejně tak její volné šaty podobné závěsu nejsou z látky. Prostě jen přetvořila část své tvrdé hmoty k obrazu křehkých smrtelných bytostí, mezi nimiž se právě pohybuje. Zdálo by se, že tento přelud zabral a člověk by ji považoval za nehnutě stojící ženu, aspoň na chvíli. Nicméně zblízka by si hypotetický pozorovatel všiml, že její pokožka je bílý porcelán — a to není metafora. Jako socha by byla překrásná, byť na místní vkus až příliš zarytě realistická. Většina Jumenesanů upřednostňuje před sprostou skutečností zdvořilou abstrakci.

Když se otáčí k muži — pomalu; kamenožravci jsou na povrchu země pomalí, pokud tomu tedy zrovna není jinak —, pohyb proměňuje její umnou krásu v něco docela jiného. On už si na to zvykl, ale ani tak se nedívá. Nechce si tento okamžik zkazit pocitem odporu.

„Co budeš dělat?“ zeptá se jí. „Až bude po všem. Vyleze tvůj národ ze sutin a převezme po nás svět?“

„Ne.“

„Proč ne?“

„O to má zájem jen hrstka z nás. Navíc tu stejně zůstaneš.“

Muž ví, že to myslí v množném čísle. Ty, vy, lidé. Lidstvo. Často s ním jedná, jako by zastupoval celý lidský druh. On jí dělá totéž. „Mluvíš dost jistě.“

Na to nic neřekne. Kamenožravci se jen vzácně obtěžují pronášet, co je zjevné. On je za to rád, její řeč ho vždycky štve — nerozechvívá vzduch tak jako lidský hlas. Neví, čím to je. Je mu jedno, čím to je, ale chce, aby teď mlčela.

Chce, aby mlčelo všechno.

„Konec,“ praví. „Prosím.“

A pak uplatní všechno to jemné ovládnutí, které mu svět vštípil vymýváním mozku, které mu vtlačil do hlavy, které mu vnutil, a všechnu tu citlivost, k níž ho jeho pánové vyšlechtili po generacích znásilňování, donucování a vysoce nepřírodního výběru. Roztáhne prsty a ty mu zacukají, ucítí na mapě svého vědomí několik ozvěn: svých spoluotroků. Nemůže je osvobodit, ne doopravdy. Už se o to pokoušel a neuspěl. Může se však postarat o to, aby jejich utrpení posloužilo vyššímu cíli než nadutosti jednoho města a postrachu jedné říše.

A tak sáhne do hloubky a zmocní se hučící, tepající, chvátající, zvučící, rozčěrené nesmírnosti města, tiššího skalního podloží pod ní i kypících vírů horka a tlaku pod ním. Následně se doširoka rozpráhne a zmocní se dílku ohromné posuvné skládačky, kusu zemské kůry, na němž sedí tento světadíl.

Nakonec se obrátí k nebi. Aby nabral sílu.

Zemské vrstvy, magma, lidi i tu sílu, všechno to bere do imaginárních rukou. Všecičko. Drží to. Není sám. Je s ním země.

A pak ji zlomí.

• •

Zde je Tišina, která nebývá tichá, ani když má dobrý den.

Už se vlní, hlučí kataklyzmatem. Už se objevuje prasklina, zhruba od východu k západu, a je příliš rovná, skoro až úhledná ve své očividné nepřirozenosti, táhne se po rovníku přes celou pevninu. Začíná ve městě Jumesu.

Je hluboká a živá, rána do masa planety. Vyvěrá z ní čerstvé a rudě žhnoucí magma. Země se snadno zahojí. Z geologického hlediska tuto ránu rychle pokryjí strupy a pak se po ní pustí očišťující oceán a rozdělí Tišinu vedví. Než se tak však stane, bude v ní hnisat nejen teplo, ale také plyn a vydá hrubý, temný popel — dost popela na to, aby během pár týdnů zadusil oblohu nad většinou Tišiny. Všechny rostliny zajdou, zvířata, která se jimi živí, budou hladovět a s nimi i zvířata, která žerou zase je. Přejde předčasná zima a bude tuhá a potrvá dlouho, předlouho. Posléze jako každá jiná zima samozřejmě skončí a svět se vrátí do původního stavu. Nakonec.

Nakonec.

Obyvatelé Tišiny žijí v neustálé pohotovosti pro případ katastrofy. Postavili si hradby, vykopali studny a nastrádali jídlo a ve světě bez slunce hravě přežijí pět, deset, i pětadvacet let.

„Nakonec“ ovšem v tomto případě znamená „za pár tisíc let“.

Podívej, mračna popela už se šíří.

• •

Když už se na věci díváme z hlediska kontinentu, z hlediska planety, měli bychom se zmínit o obeliscích, jež se nad tím vším vznášejí.

Kdysi, když je vyrobili, rozmístili a používali, se jim říkalo jinak, jenže někdejší názvy ani účel těchto ohromných zařízení si nikdo nepamatuje. Vzpomínky jsou v Tišině křehké jako

břidlice. V dnešní době těm výtvorům vlastně nikdo nevěnuje pozornost, i když jsou obří, krásné a drobet hrozné: mohutné kusy krystalů, které se vznášejí v mracích, zvolna se otáčejí, plují po záhadných letových drahách a tu a tam jsou vidět rozmazané, téměř neskutečné — i když by se mohlo jednat pouze o hru světla. (Nejedná.) Zjevně na nich není ani zbla přirozeného.

Zrovna tak je zjevné, že na nich nesejde. Jsou sice působivé, ale bez účelu: jen další pomník další civilizace úspěšně zničené neúnavným snažením Otce Země. Po světě je spousta dalších takových mohyl: tisícovka rozvalin velkých měst, milion památníků hrdinů nebo bohů, které už si nikdo nepamatuje, pár tuctů mostů vedoucích nikam. Takové věci nemáme obdivovat, tvrdí současná moudrost. Lidé, kteří je postavili, byli slabí a zemřeli, jak už slabí nevyhnutelně zemřít musejí. Co hůř, selhali. Ti, kdo vyrobili obelisky, jen selhali ještě víc než většina ostatních.

Obelisky však existují a hrají v konci světa jistou roli, a tudíž stojí za zmínku.

• •

Zpátky k osobním věcem. Musíme se držet při zemi, ha ha.

Ta žena, co už o ní byla řeč, ta s mrtvým synem. Naštěstí není v Jumenesu, jinak by to byl velmi krátký příběh. A tebe by nebylo.

Je v městečku jménem Tirimo. V hantýrce Tišiny je městečko jedním ze spolů neboli společenství — ovšem v porovnání s ostatními spoly není Tirimo málem ani dost velké, aby si takové označení zasloužilo. Rozkládá se v údolí téhož názvu, na úpatí Tirimských hor. Nejbližším vodním tokem je nestálý potok, jemuž místní říkají Malá Tirika. V jazyce, z něž se dochovalo pouze pár útržků, znamená *eatiri* „tichý“. Tirimo leží

daleko od třpytivých, stabilních rovníkrajských měst, a tak se tu staví s ohledem na nevyhnutelné otřesy. Nemají tu ozdobné vížky ani římsy, jenom zdi ze dřeva a levných místních cihel, postavené na základech z otesaných kamenů. Žádné asfaltové silnice, pouze travnaté svahy přeťaté polními cestami; jen některé z nich jsou zpevněné prkny nebo dlažbou. Je to pokojné místo, ale pohroma, k níž právě došlo v Jumenesu, brzy vyše i sem na jih seizmické vlny, které srovnají celou tuto oblast se zemí.

V městečku stojí domek jako každý jiný. Je to sotva víc než díra vykopaná do stráně, obložená jílem a cihlami, aby se dovnitř nedostala voda, se střechou z cedrového dřeva přikrytého drny. Důmyslní Jumenesané se těmto neumělým jámám smějí (smáli), když se o takových vůbec uráčí (uráčili) mluvit — ovšem pro obyvatele Tirima je bydlení v zemi prostým a rozumným řešením. V létě se v jejich příbytcích drží chlad a v zimě teplo a jsou odolné jak vůči otřesům, tak vůči bouřím.

Ta žena se jmenuje Essun. Má čtyřicet dva let. Podobá se všem mírnoširním ženám: je vysoká, stojí-li, má rovná záda a dlouhou šiji, boky, které bez obtíží přivedly na svět dvě děti, prsa, která je bez obtíží živila, a široké, obratné ruce. Vypadá silně, je krev a mlíko — takové vlastnosti se v Tišině cení. Vlasy jí splývají kolem obličeje v zacuchaných provázcích dredů, každý je tlustý zhruba jako malíček, jsou černé a ke konci hnědnou. Pleť má podle některých standardů až nepříjemně okrově hnědou a podle jiných zase až nepříjemně olivově bledou. Jumenesané říkají (řikali) lidem jako ona mírnoširní míšenci — mají v sobě dost ze Sanzedů, aby se to projevilo, ale ne dost, aby vypadali jako oni.

Ten chlapec byl její syn. Jmenoval se Uke — táhlo mu na tři roky. Na svůj věk byl malý, ale jinak předčasně vyspělý.

Měl velké oči, nos jako knoflík a rozkošný úsměv. Nescházel mu žádný ze znaků, jimiž si lidské děti získávají rodičovskou lásku už od chvíle, kdy se u lidského druhu vyvinulo cosi jako rozum. Byl zdravý a chytrý a měl ještě žít.

Tohle je jejich doupě. Útulný a klidný pokoj, kde se mohla celá rodina sejít, povídat si, jíst nebo si hrát, tulit se nebo se lechtat. Essun se tu o Ukeho ráda starala. Myslí si, že ho tu počali.

Jeho otec ho tu ubil.

• •

A nyní poslední část kontextu: o den později, v údolí kolem Tirima. Tou dobou už se tudy prohnaly první ozvěny kataklyzmatu, ovšem později ještě přijdou následné otřesy.

Nejsevernější konec údolí je zpusťovaný: polámané stromy, sesuté skalní stěny, příkrov prachu, který se v nehybném sirnatém vzduchu nerozplynul. Tam, kde udeřila původní rázová vlna, nezůstalo stát nic: byl to takový ten otřes, co rozbije všechno na kusy a pak s nimi chřestí, až z nich zbudou jen kamínky. Leží tam rovněž těla: drobná zvířata, která nestihla utéct, jeleni a další větší tvorové, jimž se zaváhání při útěku stalo osudným a rozdrtila je suť. Mezi těmi je i pár lidí — měli zkrátka tu smůlu, že se ve špatný den ubírali po obchodní stezce.

Zvědové z Tirima, kteří tam přišli obhlédnout škody, nelezli po sutinách — jen si je pomocí dálkozraků prohlíželi ze zbytků cesty. Žasli nad tím, že zbytek údolí — okolí samotného Tirima, téměř dokonalý kruh o poloměru několika kilometrů — zůstal ušetřen. No, abychom byli přesní, ve skutečnosti nežasli. Dívali se jeden na druhého s pochmurným neklidem, všichni totiž věděli, co takové zjevné štěstí znamená. „Hleďte střed kruhu,“ upozorňuje kamenné učení. Někde v Tirimu je rogr.

Děsivá myšlenka. Ještě děsivější jsou ale znamení přicházející ze severu a skutečnost, že jim náčelník rozkázal, aby cestou zpátky pobrali tolik čerstvějších zvířecích mršin, kolik jen unesou. Maso, které se nezkazilo, se dá usušit, kožešiny a kůže se dají vyčinit a nasolit. Čistě pro případ.

Nakonec zvědové odcházejí a hlavu mají plnou toho „čistě pro případ“. Kdyby v ní zbylo místo i pro něco jiného, všimli by si, že poblíž paty nově odhaleného útesu, mezi nakloněnou sukojedlí a popraskanými balvany, si nenápadně hoví jakýsi předmět. Zaujal by je velikostí a tvarem: je to skvrnitý chalcedon ledvinovitého tvaru, tmavě zelenošedý, nápadně odlišný od světlejšího pískovce, který se povaluje kolem. Kdyby k němu přišli blíž, zjistili by, že jim sahá po prsa a je dlouhý skoro jako člověk. Kdyby se ho dotkli, možná by je zaujala celistvost jeho povrchu. Ta věc vypadá těžce a vznáší se kolem ní železitý pach připomínající rez a krev. Překvapilo by je, že je na dotyk teplá.

Takhle tu nikdo není, když slabě zapraská a následně pukne pěkně podél nejdelší osy, jako by ji někdo rozřízl. Současně s tím hlasitě zasyčí, ba až zakvílí unikající teplo a stlačený plyn a všechna přeživší zvířata v okolí se rozuteče. Téměř nepostřehnutelně to blikne, z pukliny se rozlije světlo, cosi jako plamen a cosi jako tekutina, a zemi pod chalcedonem pokryje zakouřené sklo. Pak se dlouho nic neděje. Kámen chladne.

Uplyne několik dní.

Po nějaké době ho něco zevnitř rozevře, o nějaký ten metr se to odpláží a pak se to zhroutí. Uplyne další den.

Teď, když je ta věc vychladlá a rozpuštěná, pokrývá její vnitřní stranu krusta nepravidelných krystalů. Některé jsou matně bílé, jiné zase rudé jako žilní krev. Na dně obou polovin zůstává řídká bledá tekutina, ale většina se jí vsákla do země pod geodou.

Tělo, které obsahovala, leží tváří dolů mezi kameny, je nahé a suché, ale stále ještě namáhavě dýchá. Očividně je vyčerpané, nicméně se postupně zvedá. Každý pohyb je záměrný a velmi, převelmi pomalý. Trvá to dlouho. Jakmile vstane, doklopýtá — pomalu — ke geodě a opře se o ni. Takto opřené se — pomalu — sklóní a sáhne dovnitř. Náhlým, rázným trhnutím ulomí konec jednoho rudého krystalu. Je to malý kousek, asi jako vinné zrnko, a zubatý jako skleněný střep.

Chlapec — připomíná to totiž chlapce — si ho vloží do úst a začne kousat. To doprovází hlasitý zvuk: mýlinkou se rozléhá křupání a chroupání. Po nějaké době chlapec polkne. Vzápětí se divoce roztřeše. Na chvíli se sám obejmě a tiše zaskučí, jako by mu najednou došlo, že je nahý, je mu zima a je to strašné.

S námahou se zase začne ovládat. Shýbá se do geody — už se pohybuje rychleji — a vytrhává z ní další krystaly. Vždycky když je ulomí, položí je na hromádku na vrcholu geody. Tlusté, hrubé krystalové pruty se mu v prstech drolí, jako by byly z cukru, přestože jsou ve skutečnosti mnohem, mnohem tvrdší. On ale ve skutečnosti není dítě, takže je to pro něj hračka.

Nakonec se narovná, vrávorá a náruč má plnou mléčných a krvavých kamenů. Na okamžik se zvedne prudký vítr, až ho zaštipá po těle. A tak sebou zaškube, tentokrát rychle a trhavě jako mechanická loutka. Pak se při pohledu na sebe zamračí. Soustředí se a jeho pohyby jsou rázem hladší, plynulejší. Lidštější. Jakoby pro zdůraznění si sám pro sebe přikývne, snad s pocitem spokojenosti.

Potom se obrátí a vykročí k Tirimu.

■ ■

Tohle si musíš zapamatovat: konec jednoho příběhu je vždy jen začátkem jiného. Tohle se ostatně neděje poprvé. Lidé umí-

raji. Staré pořádky končí. Rodí se nové společnosti. Když se řekne, že „nastal konec světa“, obvykle to není pravda, protože planeta je naprosto v pořádku.

Takhle ale vypadá konec světa.

Takhle vypadá konec světa.

Takhle vypadá konec světa.

Ten poslední.

ty, na konci

Ty jsi ona. Ona je ty. Jsi Essun. Pamatuješ? Ta žena, které zemřel syn.

Jsi orogéna a žiješ desátým rokem v zapadlém městečku Tirimu. Jen tři lidé tu vědí, co jsi zač, a dva z nich jsi porodila.

No... Teď už to ví jenom jeden.

Posledních deset let jsi vedla co možná nejobyčejnější život. Přišlaš do Tirima odjinud — místním je vlastně jedno odkud a proč. Vzhledem k tomu, že se ti očividně dostalo dobrého vzdělání, se z tebe stala učitelka v jeslích a učíš děti ve věku od deseti do třinácti let. Nejsi ani nejlepší, ani nejhorší — děti na tebe po odchodu zapomenou, ale něco si od tebe odnesou. Řezník nejspíš ví, jak se jmenuješ, protože s tebou rád flirtuje. Pekař ne, protože jsi tichá a on o tobě stejně jako všichni ostatní smýšlí jako o manželce Džidži. Džidža se narodil a vyrostl v Tirimu, je to kamenoobráběč z užitkové kasty odolných; všichni ho znají a mají ho rádi, takže mají okrajově rádi i tebe. On tvoří popředí obrazu vašeho společného života. Ty tvoříš pozadí. Vyhovuje ti to.

Jsi matka dvou dětí, ale jedno už je mrtvé a druhé je kdoví-kde. Možná je taky po smrti. Tohle všechno se dozvíš, když se

jednou vrátíš z práce. Dům je prázdný, příliš klidný, chlapeček leží na podlaze celý zkrvavený a samá modřina.

A ty... vypneš. Neuděláš to schválně. Jen je toho na tebe trochu moc, že? Až příliš. Už sis toho hodně prožila, jsi dost silná, ale ani ty neunesíš všechno.

Potrvá dva dny, než pro tebe někdo přijde.

Ty dva dny strávíš doma s mrtvým synem. Vstaneš, dojdeš si na záchod, pojiš něco ze studeného sklepa, vypiješ poslední čůrek vody z kohoutku. Takové ty věci, které jdou udělat bezmyšlenkovitě, mechanicky. Potom si zase lehneš k Ukemu.

(Při jedné z těch pochůzek mu přineseš deku. Zakryješ ho až po rozbitou bradu. Ze zvyku. Parní trubky přestaly chrchlat — v domě je zima. Mohl by se nastydnout.)

Ke konci druhého dne někdo zabuší na dveře. Ty se ani nepohneš, že bys šla otevřít. Vyžadovalo by to přemýšlení, kdo to může být a jestli ho pustit dál. To by tě přimělo uvažovat nad synkovou mrtvolou pod dekou, proč bys to dělala? Zatukání na dveře si nevšímáš.

Někdo zaklepe na okno obývacího pokoje. Neodbytně. Ani toho si nevšímáš.

Nakonec někdo rozbije sklo u zadního vchodu. Uslyšíš kroky na chodbě mezi Ukeho pokojíkem a pokojem Nassun, své dcery.

(Nassun, tvá dcera.)

Kroky dojdou do doupěte a zastaví se. „Essun?“

Ten hlas znáš. Mladý, mužský. Důvěrně známý a důvěrným způsobem uklidňující. Lerna, kluk Makenby, co bydlí o kus dál, před pár lety odešel a vrátil se jako lékař. Už to není kluk, už nějakou dobu ne, a tak si znovu připomeneš, abys o něm začala přemýšlet jako o muži.

Ajaj, přemýšlení. Opatrně toho necháš.

Lerna přistoupí tak blízko, že uvidí Ukeho, nadechne se a tvá pokožka se rozezvučí jeho hrůzou. Lerna kupodivu nevykřikne. Ani se tě nedotkne, ale přesune se k Ukemu z druhé strany a bedlivě si tě prohlíží. Snaží se zjistit, co se ti honí hlavou? *Nic, nic.* Následně odhrne deku, aby si Ukeho mohl dobře prohlédnout. *Nic, nic.* Zase ho přikryje, tentokrát i obličej.

„Tohle nemá rád,“ proneseš. Je to poprvé za dva dny, co promluvíš. Zní ti to divně. „Bojí se tmy.“

Po chvíli ticha Lerna Ukemu odhrne příkrývku těsně pod oči.

„Díky,“ řekneš.

Lerna přikývne. „Spalas?“

„Ne.“

Lerna obejde Ukeho, vezme tě za ruku a zkusí tě zvednout na nohy. Je jemný, ale drží tě pevně a nevzdá to, když se napoprvé ani nehneš. Jenom neúprosně zabere silněji, až ti nezbuďte než vstát, nebo se svalit. Dá ti na výběr. Vstaneš. Potom tě se stejnou pevnou něhou odvede k hlavním dveřím a řekne: „Můžeš si odpočinout u mě.“

Nechceš přemýšlet, a tak nenamítneš, že děkuješ, ale klidně se můžeš vyspat ve vlastní posteli. Ani neprohlásíš, že ti nic není a nepotřebuješ pomoc, což není pravda. Lerna tě vyprovodí ven, jdete ulicí a on tě celou dobu drží za loket. Venku postává v hloučku pár dalších lidí. Někteří k vám přistoupí, cosi řeknou a Lerna jim odpoví — vlastně to nevnímáš. Hlasy se slévají v jeden šum a tvá hlava se nenamáhá zabývat se jeho významem. Lerna mluví za tebe a ty bys za to byla ráda, kdyby ses dokázala přesvědčit, že ti není všechno jedno.

Odvede tě k sobě domů, voní to tam bylinkami, chemikáliemi a knihami, a uloží tě do dlouhé postele, kde se rozvaluje vypasená šedá kočka. Ta uhne dost na to, aby sis mohla lehnout,

a jakmile se přestaneš vrtět, přitulí se ti k boku. Čerpala bys z toho útěchu, kdyby ti její teplo a váha trochu nepřipomínaly, jak s tebou spává Uke.

Spával. Ne, přepínání časů vyžaduje přemýšlení. Spává.
„Spi,“ řekne Lerna a tobě nedá práci mu vyhovět.

• •

Spíš dlouho. Jednou se probudíš. Lerna ti položil k posteli podnos s jídlem: čistý vývar, nakrájené ovoce a šálek čaje, všechno už má dávno pokojovou teplotu. Najíš se a napiješ, pak si jdeš odskočit. Záchod nesplachuje. Stojí vedle něj kbelík s vodou, musel ho tam nachystat Lerna. Vrtá ti to hlavou a vtom ucítíš přítomnost myšlenek a je to boj, boj, boj, aby ses udržela v jemném, hřejivém tichu nemyšlení. Naliješ do záchodu trochu vody, zase sklopíš prkýnko a vrátíš se do postele.

• •

Zdá se ti, že jsi v pokoji, když to Džidža provádí. Vidíš ho s Ukem stejně jako naposledy: Džidža se směje a Ukeho má na koleni, hrají si „na otřesy“ a malý se hihňá, drží se stehny a mává rukama, aby udržel rovnováhu. Vtom se Džidža najednou přestane smát, vstane — Ukeho shodí na zem — a začne do něj kopat. Víš, že takhle to nebylo. Vidělas na Ukeho břichu a obličejí otisky Džidžovy pěsti, modřiny se čtyřmi soušedícími skvrnkami. Ve snu ho Džidža kope, sny totiž bývají nelogické.

Uke se směje a máchá rukama, jako by to pořád byla hra, i když už má tvář od krve.

Probudíš se s křikem a ten posléze zeslábne ve vzlykot, který ne a ne přestat. Přijde Lerna, snaží se ti něco říct, snaží se tě držet a nakonec ti uvaří odporný silný čaj. Zase usneš.

„Na severu se něco stalo,“ prohlásí Lerna.

Sedíš na kraji postele. On v křesle naproti. Zase piješ ten nechutný čaj, hlava tě bolí hůř než při kocovině. Je noc, ale v pokoji je šero. Lerna rozsvítil jen polovinu luceren. Poprvé zaznamenáš zvláštní pach, ne zcela překrytý kouřem svítilen: ostře a štiplavě zavání sírou. Vznáší se tu celý den, je čím dál dusivější. Nejvíc je cítit, když se Lerna vrátí zvenku.

„Lidi, co odtamtud přicházejí, na dva dny ucpali cestu za městem.“ Lerna si povzdechne a promne si obličej. Je o patnáct let mladší než ty, ale už na to nevypadá. Jako řada Cebaků má od přírody šedé vlasy, starší se ovšem zdá kvůli novým vráskám ve tváři — kvůli těm a kvůli novému, ustaranému pohledu. „Došlo k nějakému otřesu. A pořádnému, před pár dny. Tady jsme nic necítili, ale v Sume...“ Sume leží v sousedním údolí, odsud je to den jízdy na koni. „Celé město je...“ Zavrtí hlavou.

Přikývneš, ale tohle všechno víš, ani ti to nemusí říkat, nebo to přinejmenším tušíš. Když jsi předevcírem seděla v doupěti se svým dobitým synáčkem, k městečku cosi dorazilo: zemská křeč o takové síle, jakou jsi ještě v životě necítila. Slovo „otřes“ nestačí. Ať už to bylo cokoli, na Ukeho by se zřítíl dům, a tak jsi tomu něco postavila do cesty — něco jako vlnolam, vytvořený ze soustředěné vůle a trochy pohybové energie, vypůjčené od té věci samotné. To nevyžadovalo přemýšlení — zvládlo by to i novorozeně, i když možná ne tak zručně. Otřes se rozpůlil, proplul údolím a jel dál.

Lerna si olízne rty. Zvedne k tobě oči, pak jimi uhne. Je tím dalším, kdo kromě tvých dětí ví, co jsi zač. Ví to už nějakou dobu, ale tohle je poprvé, co se k tomu skutečně musí nějak postavit. O tom vlastně taky nemůžeš přemýšlet.

„Rask nechce nikoho pustit dovnitř ani ven.“ Rask je Rask Zlepšovatel Tirimo, místní zvolený náčelník. „Údajně to tu nehodlá úplně uzavřít, zatím ne, já se ale chtěl vydat do Sume zkusit pomoci. Rask mi to zakázal a pak postavil na hradby ty zatracené horníky, aby doplnil vazouny, než se vrátí zvědové. Výslovně jim řekl, ať neotvírají bránu mně.“ Lerna zatne pěsti, jeho výraz zhořkne. „Na císařské cestě jsou lidi. Spousta je jich nemocná, zraněná, a ten rezavej parchant mi nedovolí pomoci.“

„Ihned strážte brány,“ zašeptáš. Zachraptíš. Po tom snu o Džidžovi jsi hodně křičela.

„Cože?“

Usrkleš čaje, aby tě tolik nebolelo v krku. „Kamenné učení.“

Lerna na tebe hledí. Tuhle část zná — učí se to všechny děti, v jeslích. Všichni vyrůstají na táborákových příbězích o moudrých učencích a chytrých geomestech, kteří už po prvních znameních varují pochybovače, nikdo je ale neposlouchá, a když se ukáže, že učení má pravdu, zachraňují životy.

„Takže podle tebe je to tady,“ hlesne Lerna ztěžka. „Do ohně pod Zeměm, Essun, to nemůžeš myslet vážně.“

Myslíš to vážně. Je to tady. Víš ale, že by ti nevěřil, kdyby ses mu to snažila vysvětlit, a tak jen kývneš hlavou.

Vzduch ještě zhoustne bolestným, strnulým mlčením. Po dlouhé době Lerna citlivě oznámí: „Přinesl jsem Ukeho. Je v ošetřovně v... no, v chladáku. Postarám se, no... o zařizování.“

Pomalu přikývneš.

Lerna zaváhá. „Udělal to Džidža?“

Opět přikývneš.

„Tys, tys ho viděla...“

„Vrátila jsem se z jeslí.“

„Aha.“ Další nepříjemná chvilka. „Slyšel jsem, žeš před tím otřesem jeden den vynechala. Museli poslat děti domů — ne-sehnali záskok. Nikdo nevěděl, jestli jsi nemocná a zůstalas doma, nebo co.“ Jistě, ovšem. Nejspíš tě vyhodili. Lerna se zhluboka nadechne a zase vydechne. Díky tomuhle včasnému varování se skoro stihneš připravit. „Ten otřes nás nezasáhl, Essun. Vyhnul se nám. Rozklepal pár stromů a rozdrotil skálu proti proudu potoka.“ Potok teče nejsevernějším koncem údolí, kde si nikdo nevšiml velké kouřící chalcedonové geody. „Všechno ve městě a v okolí je v pořádku. Téměř dokonalý kruh. V pořádku.“

Bývaly doby, kdy bys dělala tajnosti. Tehdy jsi měla co skrývat, koho chránit.

„Byla jsem to já,“ přiznáš se.

Lerna zatne zuby, ale přikývne. „Nikdy jsem to nikomu neřekl.“ Zaváhá. „Že jsi... no, orogenní.“

Ta jeho ohleduplnost a slušnost. Znáš všechny ty ošklivější výrazy. On je zná taky, ale nikdy je nepoužívá. Ani Džidža to nedělal. Kdykoliv před ním někdo lhostejně prohodil slovo rogr, říkal vždycky: „Nechci, aby se takhle mluvilo před dětma.“

Udeří to rychle. Najednou se předkloníš a začneš nasucho dávit. Lerna vyrazí pro cosi poblíž — nočník, který jsi nepotřebovala. Z žaludku ti ale nic nevyjde a po chvíli dávení přestane. Opatrně se nadechneš, pak ještě jednou. Lerna ti mlčky podá sklenici vody. Už už ji chceš mávnutím odmítnout, ale pak si to rozmyslíš a přijmeš. Cítíš v ústech žluč.

„Nemůžu za to já,“ vypravíš ze sebe konečně. Lerna se zmateně zamračí a tobě dojde, že si myslí, že se ještě bavíte o tom otřesu. „Džidža. Netušil, co jsem zač.“ Zamyslíš se. Přemýšlet bys neměla. „Nevím, jak se to stalo, ani co vlastně, ale Uke... je

malý, ještě to neumí moc ovládat. Musel něco provést a Džidža si uvědomil...“

Že jsou děti po tobě. Tohle je poprvé, co tu myšlenku zcela zformuluješ.

Lerna zavře oči a dlouze vydechne. „Takže tak to je.“

Tak to není. Tohle by nikdy nemělo stačit k tomu, aby otec zavraždil vlastní dítě. Nic by nemělo stačit.

Lerna si olízne rty. „Chceš Ukeho vidět?“

Proč? Dívala ses na něj dva dny. „Ne.“

Lerna s povzdechem vstane, pořád si jednou rukou prohrabuje vlasy. „Řekneš to Raskovi?“ zeptáš se. Lerna na tebe ale upře takový pohled, že si připadáš jako neomaleneček. Zlobí se. Je to tak klidný, přemýšlivý kluk, neřekla bys, že se umí rozčítit.

„Raskovi nic říct nehodlám,“ odsekne. „Nikdy jsem mu nic neřekl a nechystám se to měnit.“

„Tak co...“

„Zajdu za Eran.“ Eran je mluvčí užitkové kasty odolných. Lerna se narodil jako vazoun, ale poté, co se vrátil do Tirima jako lékař, si ho přisvojili odolní — vazounů už mělo městečko dost a zlepšovatelé prohráli v hodu střepem. Ty ses taky přihlásila k odolným. „Nahlásím jí, že jsi v pořádku, ať to vyřídí Raskovi. A ty budeš odpočívat.“

„Když se tě zeptá, proč Džidža —“

Lerna zavrtí hlavou. „To už je každému jasné, Essun. Umějí číst v mapách. Je jasné jako diamant, že střed kruhu byl někde tady. Když se zjistilo, co Džidža udělal, každý si snadno domyslel proč. Načasování sice vůbec nesedí, ale tak hluboce o tom nikdo nepřemýšlí.“ Hledíš na něj, pomalu ti to dochází a Lerna kroutí rty. „Půlka lidí je zděšená, ale zbytek je rád, že to Džidža udělal. Protože tříleté dítě samozřejmě vládne takovou silou, že může vyvolat otřes v Jumenesu, patnáct set kilometrů odsud!“

Vrtíš hlavou, napůl tě překvapuje jeho vztek a napůl se nedokážeš smířit s tím, že si někteří o tvém veselém smíškovi mysleli, že... že by... Ale Džidža si to myslel.

Zase se ti zvedne žaludek.

Lerna se opět zhluboka nadechne. Dělá to po celý rozhovor — je to takový jeho zvyk, už sis toho všimla dřív. Uklidňuje se tak. „Zůstaň tady a odpočiň si. Než se naděješ, budu zpátky.“

Odejde z pokoje. Slyšíš ho, jak v přední části domu dělá smysluplně znějící věci. Po chvilce vyrazí za Eran. Ty zvažíš odpočinek a zamítneš ho. Radši vstaneš a jdeš si do Lernovy koupelny opláchnout obličej, pak toho ale necháš, kohoutek totiž začne prskat, teplá voda je najednou hnědočervená a páchne a následně slábně v pouhý čúrek. Někde praskla trubka.

Na severu se něco stalo, povídal Lerna.

Děti jsou naše zkáza, řekl ti někdo kdysi dávno.

„Nassun,“ zašeptáš svému odrazu. V zrcadle vidíš oči, které po tobě dcera zdědila, šedé jako břidlice a drobet tesklivé. „Ukeho nechal v doupěti. Kam dal tebe?“

Bez odpovědi. Zastavíš kohoutek. Potom jen tak do vzduchu zašeptáš: „Musím už jít.“ Protože je to tak. Musíš najít Džidžu, a i kdybys nemusela, víš, že bys tu neměla otálet. Místní si pro tebe brzy přijdou.

• •

Otřes, který proběhne, bude následován ozvěnou. Vlna, která se stáhne, se vrátí. Hora, která zabrumlá, bude burácet.

— *Tabulka první, „O přežití“, verš pátý*

Damaja, v zimách minulých

Sláma je tak teplá, že se z ní Damaje nechce vylézt. Jako deka, říká si v závoji polospánku; jako deka, kterou jí prababička kdysi ušila z kousků látky na uniformy. Před lety, když Broučinka ještě žila, pracovala pro brevardskou domobranu jako švadlena a směla si nechávat odstřížky ze všech oprav, kdy musela použít novou látku. Přikrývka, co od ní Damaja dostala, byla strakatá a tmavá, temně modrá, hnědošedá, šedivá a zelená, klikaté pruhy barev připomínaly řady pochodujících mužů, byl to ale dárek od Broučinky, takže vůbec nesešlo na tom, že byla ošklivá. Vždycky sladce, sedě a drobet zatuchle páchla, a tak je teď hračka si představit, že sláma — která je cítit plesnivinou a starým hnojem, ovšem s náznakem sytého pachu hub — je deka od Broučky. Ta ve skutečnosti zůstala u Damaji v pokoji, na posteli, kde ji nechala. Na posteli, kde už nebude nikdy spát.

Z hromady slámy teď slyší hlasy: jde sem máma a s někým se baví. Zarachtá to a vrzne, jak odemknou vrata od stodoly, a už jsou uvnitř. Opět to zarachtá a vrata jsou zase zavřená. Potom matka vyšším hlasem zavolá: „DamoDamo?“

Damaja se ještě víc schoulí a zatne zuby. Tuhle hloupou přezdívkou nesnáší. Nesnáší, jak ji matka říká, úplně zlehka

a mile, jako by to myslela upřímně a opravdu to byl výraz náklonnosti.

Damaja neodpoví, a matka tedy řekne: „Utéct nemohla. Manžel osobně zkontroloval všechny zámky.“

„Běda, takové jako ona zámky nezastaví.“ Tenhle hlas patří muži. Ne otci ani staršímu bratrovi, ani náčelníkovi jejich spolu, ani nikomu jinému, koho by znala. Je to hluboký hlas a ona takový v životě neslyšela: mluví s ostrým a těžkým přízvukem, samohlásky „o“ a „a“ protahuje a každé slovo začíná a končí rázně. Zní chytře. Muž při chůzi tiše cinká, až Damaje vrtá hlavou, jestli nemá velký svazek klíčů. Nebo kapsy nadité penězi? Slyšela, že v některých koutech světa se používají kovová platidla.

Při pomýšlení na klíče a peníze se zase příkrčí, protože pochopitelně taky slyšela, jak si ostatní děti v jeslích šeptají o trzích s dětmi v dalekých městech postavených ze zabroušených kamenů. Celý svět není tak vyspělý jako Sevešírky. Tehdy se té šuškanďe smála, teď je ale všechno jinak.

„Tady,“ ozve se mužský hlas, nyní už zblízka. „Čerstvá stopa, mám ten pocit.“

Matka znechuceně zamručí a Damaja se málem propadne hanbou. Je jí jasné, že si všimli kouta, který používá jako záchod. Hrozně to tam smrdí, i když vždycky všechno zaházela slámou. „Dřepěla na zemi jako zvíře. Vychovala jsem ji líp.“

„Máte tu záchod?“ zeptá se kupec dětí s tónem zdvořilé zvědavosti. „Dala jste jí kbelík?“

Matka nic neříká, mlčení se táhne a Damaje opožděně dochází, že těmi tichými otázkami muž matku pokáral. Není to pokárání, na jaké je Damaja zvyklá. Nezvýšil hlas ani nepoužil žádnou nadávku. Matka je ale omráčená a strnule stojí, jako by po těch slovech následoval pohlavek.

Damaje bublá hrdlem smích, a tak si hned vrazí pěst do pusy, aby z ní nevyletěl. Zaslechli by ji, jak se hihňá matčině ponížení, a ten kupec by pak věděl, jak je ve skutečnosti hrozná. Byla by to taková chyba? Třeba by za ni rodiče dostali míň. Už jen proto se smích málem vydere ven, Damaja totiž rodiče nesnáší, nenávidí je a ze všeho, co jim uškodí, má radost.

Pak se zahryzne do ruky, a pořádně, a nesnáší sebe; samozřejmě že ji matka s otcem chtějí prodat, když je schopná takových myšlenek.

Kroky, nedaleko. „Je tu zima,“ povídá muž.

„Kdyby mrzlo, vzali bysme ji domů,“ opáčí matka a Damaja se opět málem zachechtá jejím mrzutému, obrannému tónu.

Kupec dětí si matky nevšímá. Jeho kroky se blíží a jsou... zvláštní. Damaja kroky cítí. To většina lidí neumí — cítí sice velké věci jako otřesy a tak dále, ale nic tak jemného jako došlapy. (Damaja to o sobě ví odjakživa, ale teprve nedávno jí došlo, že to bylo varování.) Vnímá je hůř, když teď není v přímém styku se zemí, všechno přenášejí dřevěná kostra stodoly a hřebíky, které ji drží pohromadě — ale i z patrové výšky ví, co čekat. Klap-klap, krok a vzápětí jeho ozvěnu v hlubinách, klap-klap, klap-klap. Ale kroky kupce dětí nikde nezvučí, žádnou ozvěnu nemají. Jenom je slyší, nečítí je. To se jí ještě nikdy nestalo.

A kupec už leze po žebříku, do podkroví, kde se Damaja choulí pod slámou.

„Á,“ prohodí, jakmile tam vyleze. „Tady je větší teplo.“

„DamoDamo!“ Matka už zní rozčileně. „Slez dolů!“

Damaja se pod slámou ještě víc schoulí a nezove se. Kupec dětí se blíží.

„Nemusíš se bát,“ pronese tím hrmotným hlasem. Blíž. Damaja cítí, jak se ten hlas rozléhá dřevem, zemí a horninou a zase se vrací. Blíž. „Přišel jsem ti pomoci, Damajo Vazounko.“

To je další, co nesnáší, své užitkové jméno. Není žádná vazba, ani její matka není. „Vazounko“ jí říkají čistě proto, že její předkyně měly to štěstí, že je v nějakém spolu přijali, ale nevynikaly v ničem natolik, aby si v něm vysloužily jistější postavení. „Když nastanou těžké časy, zbavujou se vazounů stejně jako bezespolců,“ prohlásil jednou její bratr Čaga, když ji chtěl popíchnout. Potom se zasmál, jako by to bylo vtipné. Jako by to nebyla pravda. Ovšem, Čaga byl odolný, po otci. Odolné si všechny spoly nechávají rády, nehledě na to, jak těžké časy nastanou, pro případ nemoci, hladomoru a podobně.

Kroky se zastaví těsně před kopou slámy. „Nemusíš se bát,“ zopakuje muž, tentokrát jemněji. Matka je pořád dole a asi ho neslyší. „Nedovolím, aby ti matka ublížila.“

Damaja se nadechne.

Není hloupá. Ten člověk je kupec dětí a takoví kupci páchají strašně věci. Protože ale řekl, co řekl, a protože cosi v ní už má po krk strachu a vzteku, přestane se choulit. Prohrabe se měkkou teplou hromadou, sedne si a přes rozčuchané vlasy a špinavou slámu se na něj podívá.

Muž vypadá stejně zvláštně, jako mluví, a nepochází z okolí Palely. Má téměř bílou pleť, je bledý jako papír — na ostrém slunci by se určitě zkroutil a začalo by se z něj kouřit. Vlasy má dlouhé a rovné, to by společně s pokožkou mohlo značit, že pochází z Arktidy, jenže nesedí ta barva — sytě, temně černá, jako země kolem staré řachy. Takhle černé vlasy mají na východním pobřeží, akorát ne rovné, ale kudrnaté, a ladí jim s nimi černá pleť. A je velký — vyšší než otec a taky širší v ramenou. Ovšem v místě, kde se otcova mohutná ramena napojují na mohutnou hrud' s mohutným břichem, tenhle se jaksi zužuje. Všechno na něm působí hubeně a ztenčeně. Co se rasy týče, nic na něm nedává smysl.

Nejvíc ale Damaju zaujmou jeho oči. Jsou bílé, nebo aspoň téměř bílé. Vidí bělmo a pak stříbřitě šedé kolo, které od okolní bílé rozliší jen taktak, i takhle zblízka. Zornice má v šeru stodoly rozšířené a uprostřed té pouště bezbarvosti působí děsivě. Už o takových očích slyšela, v přibězích a kamenném učení se jim říká ledobílé. Jsou vzácné a nikdy nevěstí nic dobrého.

Potom se ale kupec dětí usměje a Damaja mu ten úsměv bez rozmyšlení oplátí. Hned mu věří. Ví, že by neměla, ale je to tak.

„Tak tady tě máme,“ řekne kupec tiše, aby ho matka neslyšela. „DamaDama Vazounka, předpokládám?“

„Jenom Damaja,“ odpoví Damaja bezděky.

Kupec ladně nakloní hlavu a natáhne k Damaje ruku. „Beru v potaz. Přidáš se k nám tedy, Damajo?“

Damaja se ani nehne a on ji nechňapne. Zkrátka stojí na místě, trpělivý jako kámen, nabízí jí ruku a ona nepřijímá. Uplyne deset nádechů. Dvacet. Damaja ví, že s ním bude muset jít, ale líbí se jí, že jí dává pocit, že má na vybranou. A tak se ho nakonec chytí a dovolí mu, aby ji vytáhl na nohy. Dál ji drží za ruku, Damaja se snaží co nejlíp oprášit od slámy a pak si ji přitáhne blíž, jen o trošku. „Momentíček.“

„Hm?“ Kupec dětí už jí ale dá druhou ruku za hlavu a přitiskne dva prsty zesponu k lebce, tak rychle a zručně, že se Damaja ani nelekne. Kupec na chvílku zavře oči, krátce se zachvěje a potom vydechne a pustí ji.

„Nejdřív povinnost,“ opáčí tajemně. Damaja si sáhne zezadu na hlavu, je zmatená a pořád ještě cítí dotyk jeho prstů. „Teď půjdeme dolů.“

„Co to bylo?“

„Jen takový menší obřad, dalo by se říct. Aby tě bylo snazší najít, kdyby ses někdy zatoulala.“ Damaja netuší, co si pod tím

představit. „Tak pojď — musím tvé matce oznámit, že si tě odvezu.“

Tak je to vážně pravda. Damaja se hryzne do rtu, a když se kupec otočí a vrací se k žebříku, drží se jeden dva kroky za ním.

„Tak, a je to,“ prohodí kupec dětí, jakmile slezou dolů k matce. (Ta si při pohledu na Damaju povzdechne, asi popuzeně.) „Kdybyste jí mohla sbalit... jedno nebo dvoje náhradní oblečení, veškeré jídlo na cestu, které můžete poskytnout, kabát... vyrazíme.“

Matka se překvapeně odtáhne. „Její kabát už nemáme.“

„Nemá kabát? V zimě?“

Kupec mluví mírně, ale matka je rázem v rozpacích. „Potřebovala ho její sestřenice. Všichni nemáme šatníky nacpané krásným oblečením navíc. A...“ To matka zaváhá a podívá se na Damaju. Damaja radši uhne pohledem. Nechce vidět, jak se matka tváří, že ji to s tím kabátem mrzí. Obzvlášť nechce vidět, jak ji to nemrzí.

„A slyšela jste, že orogénové necítí chlad tak jako ostatní,“ dořekne muž s unaveným povzdechem. „Je to mýtus. Soudím, že už vaše dcera někdy měla rýmu.“

„No, já...“ Matka se červená. „Ano. Ale myslela jsem...“

Že to Damaja možná jenom hraje. To jí řekla ten první den, když se Damaja vrátila z jeslí a přestěhovali ji do stáje. Matka zuřila, po tvářích se jí řinuly slzy a otec byl pobledlý a jenom mlčky seděl. Damaja to před nimi skrývala, běsnila matka, všechno skrývala, hrála na ně, že je děcko, ale ve skutečnosti je zrůda. Takhle se zrůdy chovají, vždycky věděla, že je Damaja nějaká divná, odjakživa to byla taková malá lhářka...

Kupec zavrtí hlavou. „Niméně nějakou ochranu proti chladu potřebovat bude. Až se přiblížíme k Rovníkrajům, tak se oteplí, cesta ale potrvá týdný.“

Matka zatne zuby. „Takže ji tedy vážně odvezete do Jumenesu.“

„Ovšemže ji...“ Muž na ni zůstane hledět. „Aha.“ Sjede očima k Damaje. Dívají se na ni oba, jejich pohled svědčí. Damaja se ošívá. „Tak vy jste nechala spolového náčelníka, aby mě zavolał, i když jste si myslela, že vaši dceru přijedu zabít.“

Matka ztuhne. „Ne. Tohle, takhle...“ Začne u pasu kroutit rukama. Potom skloní hlavu, jako by se styděla, Damaja ale ví, že to není pravda. Matka se nestydí za nic, co dělá. Proč by to jinak dělala, kdyby se styděla?

„Obyčejný lidi se o... děti jako ona nemůžou postarat,“ pronese matka velmi tiše. Krátce kmitne očima po Damaje a zase rychle uhne. „Málem v jeslích zabila jednoho kluka. Máme ještě další dítě a sousedy a...“ Vtom narovná ramena a zvedne bradu. „A je to povinností každého občana, ne?“

„Pravda, pravda, beze zbytku. Díky vaší oběti bude svět pro všechny lepší.“ To je taková ustálená fráze, pochvala. Tón zní výjimečně upřímně. Damaja si toho člověka znovu prohlédne, je z toho teď zmatená, kupci dětí přece děti nezabíjejí. To by nedávalo smysl. A co mají s těmi Rovníkraji? Ty leží daleko, předaleko na jihu.

Kupec dětí se na Damaju podívá a nějak mu dojde, že nechápe. Jeho výraz změkne, což by s těma jeho strašidelnýma očima mělo být nemožné.

„Do Jumenesu,“ řekne ten člověk matce, kvůli Damaje. „Ano. Je ještě mladá, takže ji vezmu do Opory. Tam ji vycvičí, aby uměla své prokletí využívat. I díky její oběti bude svět lepší.“

Damaja na něj hledí, dochází jí, jak se spletla. Matka ji neprodala. Společně s otcem ji odevzdali. A matka vůči ní necítí nenávist — ve skutečnosti z ní má strach. Je v tom rozdíl?

Možná. Damaja neví, jak se má v odpovědi na tahle odhalení cítit.

A ten člověk, ten člověk vůbec není kupec dětí. Je to...

„Vy jste strážce?“ zeptá se ho, i když už je jí to jasné. Muž se opět usměje. Nepředstavovala si strážce takhle. V jejich představách jsou vysocí, mají chladnou tvář a ježí se zbraněmi a tajnými vědomostmi. Aspoň že je vysoký.

„Ano,“ přitaká muž a vezme ji za ruku. Dost rád se lidí dotýká, proběhne Damaje hlavou. „Jsem tvůj strážce.“

Matka si povzdechne. „Můžu vám pro ni dát deku.“

„To bude stačit, díky.“ A s tím se strážce odmlčí, čeká. Po pár nádeších si matka uvědomí, že čeká, až dojde pro tu deku. Trhavě přikývne a odejde, celou cestu ze stáje je v zádech úplně strnulá. Strážce s Damajou se ocitnou sami.

„Na,“ řekne strážce a sáhne si k ramenům. To, co má na sobě, musí být uniforma: hranatá ramena, dlouhé a tuhé puky na rukávech a nohavicích, vínová látka, která vypadá pevně, ale zřejmě kouše. Jako deka od Broučky. Z ramen mu visí krátký plášť, spíš ozdobný než praktický, on si ho ale odepne a přehodí ho přes Damaju. Pro ni je dlouhý jako šaty a je zahřátý od jeho těla.

„Děkuju,“ odpoví Damaja. „Kdo jste?“

„Jmenuju se Skaffa Strážce Záruka.“

O místě jménem Záruka v životě neslyšela, určitě ale existuje, k čemu by mu jinak bylo spolové jméno? „Strážce? je užítkové jméno?“

„Pro strážce ano.“ To pronese pomalu a Damaje se samými rozpaky rozpálí tváře. „Koneckonců při běžném chodu věci nejsme žádnému spolu moc k užítku.“

Damaja se popleteně zamračí. „Cože, takže až přijde období, vykopnou vás? Ale přece...“ Strážcové jsou mnohým,

zná to z příběhů: velkými válečníky, lovci a občas — často — úkladnými vrahy. Když nastanou těžké časy, spol takové lidi potřebuje.

Skaffa pokrčí rameny, popojde a sedne si na balík starého sena. Za Damajou leží další takový, ona ale dál stojí, líbí se jí, že jsou na stejné úrovni. Strážce je sice i vsedě vyšší, ale aspoň ne o tolik.

„Orogénové z Opory slouží světu,“ řekne Skaffa. „Odted nebudeš nosit užitkové jméno, protože tvá užitečnost spočívá v tom, co jsi zač, nejde jen o nějaké rodinné dědičné nadání. Orogénové umějí zabránit otřesům už od narození — orogémem jsi i bez výcviku. Orogémem jsi ve spolu i mimo něj. Nicméně s výcvikem a pod vedením dalších zkušených orogénů z Opory můžeš být užitečná nejen jednomu spolu, ale celé Tišině.“ Rozpráhne ruce. „Já jsem coby strážce díky orogénům, které mám ve své péči, získal podobný smysl o podobné šíři. Takže je na místě, abych sdílel možný osud svých svěřenců.“

Damaja je tak zvědavá, má tolik otázek, že neví, kde začít. „Máte...“ Klopýtá přes celý ten koncept, ta slova, přijetí sebe samé. „Další, j-jako mě, jako já,“ a s tím jí dojde řeč.

Skaffa se zasměje, jako by vycítil její horlivost a udělalo mu to radost. „Právě jsem strážcem šesti,“ odpoví a nakloní hlavu, aby dal Damaje najevo, že takhle je správné o tom mluvit, o tom smýšlet.

„A všechny jste odvezl do Jumenesu? Našel jste je takhle, jako mě...“

„Ne tak docela. Některé mi svěřili; buď se narodili v Opoře, nebo jsem je zdědil po jiných strážcích. Některé jsem našel za dobu, co objíždím tuhle část Sevešířek.“ Rozpráhne ruce. „Když tví rodiče nahlásili palelskému náčelníkovi, že mají orogenní dítě, poslal telegrafem zprávu do Brevardu, odtamtud

putovala do Gedda, odtamtud do Jumenesu — a odtamtud zase poslali telegraf mně.“ Povzdechne si. „Ještě štěstí, že jsem se zastavil na uzlové stanici poblíž Brevardu den potom, co ta zpráva přišla. Jinak bych si ji přečetl až za dva týdny.“

Brevard Damaja zná, ale Jumenes je pro ni jenom legenda a zbytek míst, která Skaffa zmínil, pouze slovíčka z učebnice. Brevard je nejbližší město k Palele a je mnohem větší. Otec a Čaga tam začátkem každé sklizně jezdí prodávat podíl z úrody. Potom si Damaja uvědomí, co vlastně řekl. Další dva týdny by mrzla tady ve stodole a kadila do kouta. Taky je ráda, že si tu zprávu v Brevardu vyzvedl.

„Máš velké štěstí,“ poznamená Skaffa, snad proto, že chápe její výraz. On sám se teď tváří vážně. „Všichni rodiče se nezachovají správně. Občas nedrží dítě v odloučení, jak doporučuje Opora a my strážci. Občas ano, ale zpráva se k nám dostane pozdě, a než strážce dorazí, přijde si pro dítě lůza a ubije ho. Nesmýšlej o rodičích ve zlém, Damo. Jsi živá a zdravá a to není žádná maličkost.“

Damaja se trochu ošívá, nechce si to přiznat. Skaffa si povzdechne. „A občas,“ naváže, „občas se rodiče snaží orogenní dítě zatajit. Nechat si ho, bez výcviku a bez strážce. To vždycky dopadne špatně.“

Tohle se jí honilo hlavou poslední dva týdny, od toho dne v jeslích. Kdyby ji rodiče měli rádi, nezamkli by ji ve stodole. Nezavolali by tohohle člověka. Matka by neříkala ty strašné věci.

„Proč mě nemůžou...“ vyhrkne, než jí dojde, že to Skaffa řekl schválně. Aby zjistil, jestli uvažovala nad tím, proč ji nemůžou prostě zatajit a nechat si ji tady — a teď zná pravdu. Damaja sevře v pěstích plášt, který si drží kolem těla, ale Skaffa jen pokývá hlavou.

„Zprv  proto, že mají je t e dal s  d t , a kd y   se o někom zjistí, že skrývá nezapsaného orog na, nejmen s m mo n m trestem je vylou en  ze spolu.“ To Damaja v , i kd y s tím nesouhlasí. Kdyby na n  rodištěm záleželo, tak by kvůli ní riskovali, ne? „Tv  rodiče rozhodn e nechtěli p j t o domov, živobytí a o ob  děti. Rozhodli se, že si rad s  něco nechají, než aby přišli o všechno. Nejv t s i nebezpečí ale spo iv  v tom, co jsi, Damo. Už to nem u e  skrývat o nic víc, než že jsi ženského pohlaví a m s chytrou hlavičku.“ Damaja se za erven , i kd y si není jist , jestli se jedná o pochvalu. Skaffa se usměje, a tak j  dojde, že ano.

Skaffa pokračuje: „Pokaždé kd y se zem  pohne, usly s s  její volání. V d cky kd y se ocitne  v nebezpečí, mimoděk sáhneš po nejbli s m zdroji tepla a pohybu. Tahle schopnost je pro tebe totéž, co pro sil ka jeho p sti. Ocitne s -li se v ohro en , pochopiteln  pro svou záchranu ud l s , co bude třeba. A a  to ud l s , zem rou lid .“

Damaja sebou  kubne. Skaffa se opět usměje, stejn e vl dn  jako v dy. A Damaja si vzpomene na ten den.

Ob dvali na hřišti. Ona seděla jako obvykle s Limi a  antar u rybníčku a jedla svůj fazolov  závin a ostatn  děti si hrály nebo po sob e házely jídlem. P r dal s ch post valo v rohu h i st ,  m raly do hlíny a něco si mezi sebou mumlaly — odpoledne je čekala písemka z geometrie. A potom k nim t m přišel Zab, pod val se p imo na Damaju a rekl: „Nech m  od sebe popisovat.“

Limi se zahihňala. Byla p esv d en  o tom, že se mu Damaja líbí. On se ovšem Damaje nelíbil, protože se k ní choval hrozn  — po ad j  popo oval, ur zel j  a dloubal do ní, až na něj zařvala, a  toho nechť, a měla z toho nep r jemnosti s učitelkou. A tak mu Damaja rekla: „Nehodlám si kvůli tobě udělat p r  vih.“

Zab opáčil: „Však taky neuděláš, když na to půjdeš chytře. Prostě mi jen přisuň papír...“

„Ne,“ odmítla znovu. „Nechci na to jít chytře. Nechci na to jít nijak. Odprejskni.“ Obrátila se k Šantar, se kterou se bavily, než je Zab vyrušil.

A potom už ležela na zemi. Zab ji oběma rukama shodil z kamene. Převážila se a spadla na záda. Později — ve stodole měla dva týdny na to, aby o tom přemýšlela — si vybavila, že se zatvářil udiveně, jako by nečekal, že ji srazí tak snadno. V tu chvíli ale vnímala jen to, že skončila na zemi. V blátě. Celá záda měla studená, mokrá a špinavá, všechno jí páchlo kvasící bažinou a rozdrcenou trávou, měla to ve vlasech a tohle byla její nejlepší uniforma. Matka bude zuřit, i ona zuřila, a tak popadla vzduch a...

Damaja se zachvěje. *Zemřou lidé.* Skaffa přikývne, jako by tu myšlenku slyšel.

„Jsi sklo z ohňové hory, Damo.“ Pronáší to velmi jemně. „Jsi dar země — Otec Země nás ale nesnáší, nikdy nezapomíná a jeho dary nebývají ani zadarmo, ani bezpečné. Když si tě vezmeme, vybrousíme tě a budeme s tebou zacházet s péčí a úctou, jakou si zasloužíš, získáš na ceně. Když tě ale necháme jen tak ležet, řízneš prvního člověka, který o tebe zakopne, až na kost. Nebo ještě hůř — roztrháš se a ublížíš spoustě lidí.“

Damaja si vzpomíná na výraz v Zabově tváři. Vzduch se ochladil jen na chvíličku, zavlnil se kolem ní, jako když se píchne balon. Stačilo to, aby trávu pod ní pokryla ledová krusta a Zabovi zmrzly na kůži kapičky potu. Oba se zarazili, škulbi sebou a navzájem na sebe hleděli.

Pamatuje si jeho obličej. *Málem jsi mě zabila*, četla v něm.

Skaffa ji pozorně sleduje, a ani na okamžik se nepřestane usmívat.

„Není to tvá chyba,“ řekne. „Většina toho, co se o orogénech povídá, jsou výmysly. Nenarodila ses taková proto, že byste ty nebo tví rodiče něco udělali. Nezlob se na ně ani na sebe.“

Damaja pláče, Skaffa má pravdu. Ve všem, všechno, co říká, je pravda. Nesnáší matku za to, že ji tu zavřela, nesnáší otce a Čagu za to, že jí to dovolili, nesnáší sebe za to, že se narodila taková, jaká je, a všechny zklamala. A Skaffa teď přesně ví, jak je slabá a hrozná.

„Ššš,“ uklidňuje ji. Vstane a dojde k ní, klekne si, vezme ji za ruce — a ona se rozpláče ještě víc. Skaffa jí ale ruce prudce stiskne, tolik, až to bolí, a Damaja sebou trhne, nadechne se a přes slzy na něj zamrká. „Tohle nesmíš, maličká. Matka se každou chvíli vrátí. Nikdy neplakej před ostatními.“

„C-cože?“

Skaffa s nesmírně smutným výrazem — je mu jí líto? — zvedne ruku a přiloží jí dlaň ke tváři. „Není to bezpečné.“

Damaja nemá ponětí, jak si to vyložit.

Ale plakat přestane. Jakmile si usuší tváře, Skaffa setře palcem slzu, která jí unikla, v rychlosti si Damaju prohlédne a přikývne. „Matka to nejspíš pozná, ale nikdo další by neměl nic tušit.“

Vrata od stodoly vrznou a matka je zpátky, tentokrát s otcem v závěsu. Otec zatíná zuby a nedívá se na Damaju, přestože ji neviděl od chvíle, kdy ji tu matka zavřela. Oba se soustředí na Skaffu a ten se narovná, stoupne si trochu před Damaju a s děkovným kývnutím přijme od matky složenou přikrývku a balíček převázaný motouzem.

„Napojili jsme vám koně,“ oznámí otec toporně. „Chcete pít na cestu?“

„Není třeba,“ opácí Skaffa. „Když se nikde nezdržíme, měli bychom do Brevardu dorazit těsně po soumraku.“

Otec se zamračí. „To pojedete pěkně zobra.“

„Ano. Ale v Brevardu nedostane nikdo z téhle vesnice vynikající nápad počkat si na nás u cesty a rozloučit se s Damajou drsnějším způsobem.“

Damaja nejdřív nerozumí, ale po chvílce jí to dojde: obyvatelé Palely ji chtějí zabít. Ale to je přece hloupost, ne? Přece ji nemůžou doopravdy chtít zabít, ne? Přemýšlí o všech, které zná. O učitelích z jeslí. O ostatních dětech. O starých dámách ze zastávky, co se přátelily s Broučkou, když ještě žila.

Otec uvažuje stejně — vidí mu to ve tváři, mračí se, otevírá ústa a chce asi vyslovit, co se honí hlavou i jí: *Něco takového by neudělali*. Než z něj ta slova ale vyjdou, zase ústa zavře. Sjede očima k Damaje, jen jednou a s tváří plnou bolesti, a pak si zase vzpomene, že se má dívat jinam.

„Tady máš,“ řekne Skaffa a podá Damaje deku. Je to ta od Broučky. Damaja na ni hledí a potom se podívá na matku, ale ta jí pohled neoplatí.

Plakat není bezpečné. Dokonce i když si sundává Skaffův plášť a halí se do přikrývky, která je cítit důvěrně známou zatuchlinou, kouše a je zkrátka dokonalá, v obličejí se jí nehne ani sval. Skaffa po ní kmitne očima — nepatrně přikývne, že dělá dobře. Vzápětí ji vezme za ruku a odvede ji k vratům.

Matka s otcem jdou za nimi, ale mlčí. I Damaja mlčí. Jednou se letmo ohlédne po domě a postřehne cosi ve škvíře mezi záclonami, než se honem zatáhnou. Čaga, její starší bratr, který ji naučil číst, jezdit na oslíkovi a házet žabky na rybníku. Ani jí na rozloučenou nezamává... ale ne proto, že by ji nesnášel. To už Damaja chápe.

Skaffa ji vysadí na největšího koně, jakého kdy viděla, mohutného lesklého hnědáka s dlouhým krkem, a pak se vyhoupe na ni do sedla, zastrká jí deku pod nohy a boty, aby se neodřela a neomrzla, a vyrazí.

„Neohlížej se,“ poradí Damaje. „Je to tak jednodušší.“ A ona se tedy neohlédne. Později si uvědomí, že i v tomhle měl pravdu.

Mnohem později ovšem bude litovat, že to i přesto neudělala.

■ ■

[nečitelné] ledobílé oči, popílkové vlasy, cedící nos, zahrocené zuby, solí rozpukáný jazyk.

— *Tabulka druhá, „Neúplná pravda“, verš osmý*

ty, na cestě

Stále se ještě snažíš rozhodnout, kým být. Já, kterým jsi byla poslední dobou, už nedává smysl — ta žena zemřela společně s Ukem. Jakkoli je nevtíravá, jakkoli tichá, jakkoli obyčejná, je k ničemu, když došlo k tak mimořádným událostem.

Pořád ale nevíš, kde je pohřbená Nassun, jestli se Džidža namáhal ji pohřbít. Dokud se s dcerou nerozloučíš, musíš zůstat matkou, kterou milovala.

A tak se rozhodneš, že nebudeš čekat, až si pro tebe přijde smrt.

A ta si pro tebe přijde — možná ne hned, ale už brzy. I když se prudký otřes ze severu Tirimu vyhnul, všichni vědí, že je zasáhnout měl. Čítidla nelžou, nebo aspoň ne s takovou drásovou, nervy napínající a mysl rvoucí silou. Příchod toho otřesu vyčítali všichni, od novorozenců až po popletené starce. A když se teď po cestě šinou uprchlíci z měst a vesnic, jež neměly tolik štěstí — uprchlíci bez výjimky mířící na jih —, k obyvatelům Tirima se začnou donášet příběhy. Ucítí ve vzduchu síru. Zvednou oči k čím dál podivnějšímu nebi a budou jeho změnu vnímat jako špatné znamení. (A nespletou se.) Snad náčelník Rask konečně někoho poslal, aby obhlédl Sume, městečko v sousedním údolí. Většina Tirimanů tam má příbuzné — obě

městečka si po celá pokolení vyměňovala zboží i obyvatelé. Spol je samozřejmě na prvním místě, ale dokud nikdo nehladoví, mohou něco znamenat i příbuzenstvo a druh. Rask si může dovolit štedrost. Zatím. Snad.

A jakmile se vrátí zvědové a nahlásí zkázu, o které víš, že ji v Sume najdou — a přeživší, o nichž víš, že je nenajdou, přinejmenším ne ve větších počtech —, už nepůjde nic popírat. Zbude pouze strach. A vyděšení lidé hledají obětní beránky.

A tak se přinutíš něco sníst a tentokrát se pečlivě vyhneš myšlenkám na jiné časy, kdys jídávala s Džidžou a dětmi. (Lepší než neovladatelné zvracení by byly neovladatelné slzy, no ale když jde o žal, nemůžeš si vybírat.) Potom se tiše vytratíš Lernovou zahradní brankou a vyrazíš k sobě domů. Venku není ani noha. Všichni jsou určitě u Raska a čekají na zprávy nebo na rozdělení povinností.

Doma z jedné ze skladíren schovaných pod koberci vytáhneš rodinný pohotovak. Sedneš si na podlahu v pokoji, kde naposledy vydechl Uke, začneš se vakem probírat a vyhodíš z něj všechno, co nebudeš potřebovat. Obnošené pohodlné cestovní oblečení pro Nassun je příliš malé — tenhle vak jste s Džidžou sbalili ještě před narozením Ukeho a zanedbávali jste obměňování obsahu. Kostku sušeného ovoce pokrývají chomáčky bílé plísně — možná by se ještě dalo sníst, ale tak zoufalá zase nejsi. (Zatím.) Jsou tam i listiny, které potvrzují, že jste s Džidžou majiteli tohoto domu, a další, co dokládají, že platíte čtyřčinnové daně a oba jste zapsaní u spolu Tirimo a jste členy užitkové kasty odolných. Tyhle papíry, celou svou finanční a právní existenci za posledních deset let, necháš na hromádce s plesnivým ovocem.

Balík peněz v gumové peněžence — skladnějších papírových, protože se jedná o dost vysokou částku — bude k ničemu,

jen co lidem dojde, jak špatně se věci mají, do té doby ale má hodnotu. Až ji ztratí, bude se hodit na podpal. Obsidiánový stahovací nůž, na němž trval Džidža a který nejspíš nikdy nepoužiješ — máš lepší, vrozené zbraně —, si necháš. Prodáš ho, nebo by aspoň pohled na něj mohl někoho odradit. Džidžovy těžké boty by se taky daly prodat, jsou v dobrém stavu. On už je potřebovat nebude, brzy ho totiž najdeš a to bude jeho konec.

Zarazíš se. Upravíš tu myšlenku tak, aby víc seděla k ženě, kterou ses rozhodla být. A totiž: najdeš ho a zeptáš se ho, proč to udělal. Jak to mohl udělat. A co je nejdůležitější, zeptáš se ho, kde je tvá dcera.

Vrátíš potřebné věci do vaku a ten potom dáš do jedné z beden, které Džidža používal při dodávkách. Nikomu nebude divné, když tě s ní uvidí chodit po městečku, protože ještě před pár dny jsi to dělala často, Džidža se živil výrobou keramiky a různých nástrojů a tys mu pomáhala. Nakonec někoho napadne zamyslet se nad tím, proč doručuješ zboží, když náčelník nejspíš co nevidět vyhlásí obdobní právo. Většina lidí se nad tím ale nezamyslí hned, o to jde.

Při odchodu mineš místo, kde několik dní ležel Uke. Lerna odnesl tělo a příkryvku tu nechal — krvavé cákance není vidět. Stejně se tam nepodíváš.

Tvůj dům je jedním z mála v téhle části města, hoví si mezi jižní hradbou a městskou zelení. Když jste se s Džidžou rozhodli, že tu budete bydlet, vybralas zrovna tenhle, protože stojí o samotě na konci úzké uličky kryté stromy. Zelení se jde rovně do středu městečka, to se Džidžovi vždycky líbilo. Vždycky jste se kvůli tomu hádali: tys nechtěla trávit mezi lidmi víc času, než bylo nutné, zatímco Džidža byl družný a neposedný, ticho ho užíralo...

V hlavě se ti zničehonic rozbuší naprostá, drtivá zloba. Musíš se zastavit ve vchodových dveřích, opřít se jednou rukou o zárubně a zhluboka dýchat, abys nezačala ječet nebo snad nepobodala někoho (sebe?) tím zatraceným stahovacím nožem. Nebo ještě hůř, aby se kvůli tobě neochladilo.

No dobře. Spletla ses. Když se to vezme kolem a kolem, nevolnost nebyla zase tak strašná reakce na žal.

Na tohle ale nemáš čas, nemáš na to sílu, a tak se soustředíš na něco jiného. Na cokoli jiného. Na dřevo veřejí pod svou dlaní. Na vzduch, toho si teď venku všímáš víc. Sirnatý zápach se podle všeho nezhoršuje, aspoň prozatím, a to je asi dobře. Čítíš, že poblíž nejsou žádné otevřené zemní průduchy — to znamená, že to sem vane ze severu, kde se nachází ta rána, ta velká hnisající trhlina od pobřeží k pobřeží, o které víš, že tam je, i když o ní uprchlíci putující po císařské cestě přinesli zatím jen neověřené zvěsti. Doufáš, že se koncentrace síry moc nezhorší, protože kdyby ano, lidi by začali zvracet a dusit se a po prvním dešti by pochcípaly ryby v potoce a zkysla by půda...

Tak. To je lepší. Po chvíli konečně dokážeš odejít z domu, tenká vrstva klidu už zase pevně drží na místě.

V ulicích není moc lidí. Rask musel konečně úředně vyhlásit nouzový stav. Za něj bývají zavřené brány — a podle lidí pohybujících se kolem jedné ze strážních věží u hradeb hádáš, že provedl předběžné opatření a nechal rozmístit hlídky. To měl udělat až po vyhlášení obdobního práva — v duchu proklínáš jeho opatrnost. Snad nepodnikl nic dalšího, co by ti útěk ztížilo ještě víc.

Tržnice je zavřená, aspoň prozatím, aby nikdo neskupoval zboží ve velkém nebo nezvyšoval ceny. Od soumraku platí zákaz vycházení a všechny podniky, které nejsou klíčové pro

ochranu nebo zásobování města, musejí zavřít. Všichni vědí, co a jak. Každý má přidělené povinnosti, spousta z nich se ale dá vykonávat pod střechem: pletení košíků na zásoby, sušení a zavařování veškerého jídla v domě, které by se zkazilo, předělávání starého oblečení a náradí na něco nového. Všechno to provází císařská efektivita a oddanost učení, dodržování pravidel a postupů, jež mají být praktické a současně zaměstnat velkou skupinu znepokojených lidí. Čistě pro případ.

I tak si cestou po pěšině na kraji zeleně — během nouzového stavu tudy nikdo nechodí, ne kvůli nějakému zákazu, ale protože takové časy připomínají lidem, že by tu měly růst plodiny, a ne jenom pěkný trávník s jetelem a lučním kvítím — všimneš, že se venku pohybuje pár dalších obyvatel Tirima. Vesměš vazouni. Jedna skupina staví ohradu a chlév, co ukrojí část zeleně pro dobytek. Takové stavění je tvrdá dřina a oni jsou do ní příliš zabraní, než aby věnovali větší pozornost osamocené ženě s bednou. Jak tak jdeš, matně poznáváš pár tváří, lidi, které jsi potkávala na tržnici nebo díky Džidžově živnosti. Zachytíš pár pohledů i od nich, ale jsou jen letmé. Znají tvůj obličej dost na to, aby věděli, že jsi Necizinka. V tuhle chvíli mají tolik práce, že si nevzpomenou, že bys mohla být taky matka rogra.

A že se nezamyslí nad tím, po kterém z rodičů mohl tvůj malý mrtvý rogr to prokletí zdědit.

Ve středu města je lidí víc. Splýváš s nimi, jdeš stejnou rychlostí jako všichni ostatní, oplácíš kývnutí hlavy, snažíš se na nic nemyslet, aby se ti ve tváři zračil znuděný, nepřítomný výraz. Kolem náčelníkovy úřadovny je rušno, kapitáni jednotlivých bloků a mluvčí kast mu přicházejí nahlásit, které nouzové povinnosti už mají splněné, než zase půjdou řídit další. Motají se tam i jiní, očividně doufají, že se dozví, co se stalo v Sume

i jinde — ale ani tady se o tebe nikdo nezajímá. A proč by měli? Vzduch páchne rozlomenou zemí a všechno v okruhu třiceti kilometrů zničil otřes silnější, než si kdokoli z živých pamatuje. Lidi zaměstnávají důležitější věci.

To se ale může rychle změnit. Neuvolníš se.

Raskova úřadovna je vlastně domek uvelebený mezi sýpkami na kúlech a výrobnou kočárů. Když si stoupneš na špičky, abys viděla přes hlavy davu, nepřekvapí tě, že zahlédneš Ojamaru, Raskova pobočníka. Stojí na verandě a mluví se dvěma muži a ženou, co na sobě mají víc malty a bláta než oblečení. Nejspíš vyztužují studnu — to je jedna z věcí, kterou pro případ otřesu radí kamenné učení a kterou doporučuje i císařský nouzový postup. Když je tu Ojamar, Rask bude někde jinde, buď pracuje, nebo — jak ho znáš — spí, protože je z těch tří dnů od otřesu úplně utahaný. Nebude doma, tam by ho našli příliš snadno. Ale protože Lerna moc mluví, víš, kde se Rask schovává, když nechce být rušen.

Tirimská knihovna je k smíchu. Mají ji tu jen proto, že děd manžela nějaké minulé náčelnice tropil povyk a psal dopisy čtyřčinovému místodržiteli, dokud ten knihovnu nezřídil, aby ho konečně umlčel. Od smrti starého pána do ní zavítalo jen málo návštěvníků, ale i když na všespolečných schůzích pravidelně zaznívá názor, že by ji měli zavřít, na jeho podporu se nikdy nenajde dost hlasů. A tak tu pořád stojí: zchátralá stará barabizna jen o něco málo větší než tvoje doupě, téměř do posledního koutku nacpaná regály s knihami a svitky. Hubené dítě by dokázalo mezi policemi projít, aniž by se u toho kroutilo — ty nejsi ani hubená, ani dítě, a tak se mezi nimi musíš protahovat bokem a trochu jako krab. Vzít s sebou bednu nepřipadá v úvahu: odložíš ji hned za dveřmi. Ale to nevádí, není tu, kdo by do ní nahlédl — jedině Rask a ten se krčí na

kratičké pryčně vzadu, kde nejmenší regál poskytuje místo široké právě tak pro jeho tělo.

Když se ti konečně podaří se procpat mezi policemi, chrápající Rask se rázem probere a zamrká na tebe. Už se začíná mračit, kdo ho to ruší. Potom se zamyslí, protože je to rozumný chlap, a právě proto si ho Tirimané zvolili, a ty v jeho tváři postřehneš tu chvíli, kdy se změníš z Džidžovy manželky v Ukeho matku, pak v matku rogra a nakonec, ach, Země, sama v rogryni.

To nevadí. Bude to tak snazší.

„Nehodlám nikomu ublížit,“ vyhrkneš, než se stihne odtáhnout, rozkřičet nebo k čemu se to napjal. A Rask kupodivu zamrká, opět se zamyslí a přestane se tvářit zděšeně. Posadí se, opře se zády o dřevěnou stěnu a dlouho tě zamyšleně sleduje.

„Předpokládám, žeš nepřišla jen proto, abys mi řekla tohle,“ pronese.

Olízneš si rty a pokusíš se klesnout do podřepu. Jde to těžko, není tu moc místa. Musíš se zapřít zadkem o polici a víc, než by se ti líbilo, zasahuješ koleny do Raskova prostoru. Rask se na půl pusy usměje tvému očividnému nepohodlí, pak si vzpomene, co jsi zač, úsměv shodí a potom se zamračí, jako by ho obě reakce podráždily.

Zeptáš se: „Nevíš, kam se mohl podít Džidža?“

Raskovi cukne v obličejí. Je právě tak starý, aby mohl být tvým otcem, ale působí nejmíň rodičovským dojmem ze všech lidí, které jsi kdy poznala. Vždycky sis s ním chtěla někde sednout na pivo, i když to neladí s maskou obyčejnosti a mírnosti, kterou sis kolem sebe vybudovala. Většina místních vůči němu chová stejné pocity, ačkoli co tak víš, Rask nepije. Nicméně při pohledu na výraz, jenž mu nyní vstoupí do tváře, tě napadne, že kdyby někdy děti měl, byl by dobrým otcem.

„Tak o to tady jde.“ Z rozespalosti ještě chraptí. „To on toho kluka zabil? Lidi si to myslí, ale Lerna povídal, že to neví jistě.“

Přikývneš. Ani před Lernou jsi ze sebe nedokázala vypravit slovo „ano“.

Rask si tě bedlivě prohlíží. „A ten kluk byl...?“

Opět přikývneš a Rask si povzdechne. Všimneš si, že se nezeptal, jestli jsi nějaká i ty.

„Nikdo neviděl, kam Džidža šel.“ Posune se, přitáhne si kolena k tělu a položí si přes ně jednu paži. „Lidi se baví o tý — o tý vraždě —, protože je to snazší, než se bavit o...“ V bezradném gestu zvedne ruce a zase je spustí. „Chci říct, že se šíří spousta řečí a spousta z nich je spíš bláto než kámen. Někteří tvrdí, že viděli Džidžu naložit váš koňskej povoz a odjet s Nassun...“

Zadrhnou se ti myšlenky. „S Nassun?“

„Jo, s ní. Proč...“ Vtom to Raskovi dojde. „A doprdele, ona je taky...?“

Pokusíš se neroztrást. Zatneš pěsti ve snaze tomu zabránit a země hluboko pod tebou se ti na chvílku zdá blíž, hned se kolem tebe ochladí, ale pak to zoufalství, radost, hrůzu a vztek ovládneš.

Uplyne, jak ti připadá, velmi dlouhá doba a nakonec řekneš jen: „Nevěděla jsem, že žije.“

„Aha.“ Rask zamrká a zase nasadí ten soucitný výraz. „No, žije. Aspoň teda žila, když odjížděli. Nikdo nevěděl, že je něco špatně, nikdo si o tom nemyslel nic zvláštního. Většina lidí si řekla, že se otec akorát snaží ukázat svý prvorozený ratolesti, čím se živí, nebo ji zabavit, aby nikde nic nevyvedla, nic neobvyklého. Potom na severu došlo k tomu průseru a všichni na to zapomněli, dokud Lerna nepřišel s tím, že našel tebe a... tvýho kluka.“ Nato se odmlčí, krátce zatne zuby. „Nikdy bych to do Džidži neřekl. Mlátil tě?“

Zavrtíš hlavou. „Nikdy.“ Možná by to kdovíproč bylo snazší, kdyby se choval násilně už dřív. Pak by sis mohla dávat za vinu, žeš neměla víc rozumu a nechala ses uchlácholit, a ne jen že ses prohřešila rozmnožováním.

Rask se pomalu, zhluboka nadechne. „Doprdele. No prostě... doprdele.“ Zavrtí hlavou, prohrábne si šedé chmýří na hlavě. Není šedivý od přírody jako Lerna a ostatní s popílkovými vlasy — pamatuješ si, když byl ještě hnědovlasý. „Vyrážíš za ním?“ Oči mu uhýbají a zase se vrací. Není v nich přímo naděje, ale chápeš, co mu ohleduplnost nedovolí vyslovit. *Prosím, co nejdřív se odsad' ztrat'.*

Přikývneš, vyhovíš mu ráda. „Potřebuju od tebe propustku, abych se dostala přes bránu.“

„Máš ji mít.“ Rask se odmlčí. „Víš, že se nemůžeš vrátit?“

„Vím.“ Přiměješ se k úsměvu. „Vlastně ani nechci.“

„Nedívám se ti.“ Rask si povzdechne a opět se zavrtí, je v rozpacích. „Moje... moje sestra...“

Nevědělas, že má sestru. Pak ti to dojde. „Co se jí stalo?“

Rask pokrčí rameny. „Nic neobvyklého. Bydleli jsme tehdy v Sume. Někomu došlo, co je zač, řekl to pár dalším lidem a jednou v noci si pro ni přišli. Moc si toho nepamatuju. Bylo mi teprve šest. Rodiče se potom se mnou přestěhovali sem.“ Cukne mu v ústech, není to opravdový úsměv. „Proto jsem nikdy nechtěl děti.“

Taky se usměješ. „Ani já jsem je nechtěla.“ Ale Džidža ano.

„Do rezavýho Země.“ Rask na chvílku zavře oči, načež rázně vstane. Ty se taky zvedneš, protože jinak by se tvůj obličej ocitl až příliš blízko jeho špinavých starých kalhot. „Jestli chceš jít hned, doprovodím tě k bráně.“

To tě překvapí. „Půjdu hned. Ale ty jít nemusíš.“ Nejsi si jistá, jestli je to vůbec dobrý nápad. Mohlo by to přitáhnout víc

pozornosti, než je záhodno. Rask ale zavrtí hlavou a zarputile zatne zuby.

„Musím. Pojd!“

„Rasku...“

Podívá se na tebe a tentokrát musíš očima uhnout ty. Tady už nejde o tebe. Ta lůza, co mu sebrala sestru, by se to neodvážila udělat, kdyby z něj tehdy už byl muž.

Nebo by ho možná zabila taky.

Nese ti bednu a jdete spolu Sedmerem období, místní hlavní ulicí, až k hlavní bráně. Jsi celá na trní, snažíš se působit sebejistě a uvolněně, i když se tak ani v nejmenším necítíš. Sama by sis tuhle cestu, mezi všemi těmi lidmi, nevybrala. Zezačátku přitahuje veškerou pozornost Rask, mávají na něj, volají na něj, chodí za ním s otázkami, jestli už má nějaké zprávy... potom si ale všimnou tebe. Přestanou mávat. Přestanou k vám chodit a začnou vás — zdálky, po dvojicích a po trojicích — sledovat. A někteří se drží pár kroků za vámi. Není za tím nic než obvyklá maloměstská všetečnost, aspoň tedy na první pohled. Ty ale vidíš, že si tyhle hloučky taky šuškejí, a cítíš, jak na vás civějí, a to ti drásá nervy tím nejhorším možným způsobem.

Když se přiblížíte k bráně, Rask pozdraví strážce. Je tu zhruba tucet vazounů, za běžných okolností nejspíš pracují jako horníci a sedláci, vlastně se před branou jen motají a nejsou nijak organizovaní. Dva stojí ve vraních hnízdech na hradbách, odkud na bránu vidí shora; dva stojí na zemi poblíž průzorů. Zbytek pouze postává, tváří se znuděně, povídá si nebo vtipkuje. Rask je zřejmě zvolil pro jejich schopnost nahnat strach, všichni jsou totiž statní jako Sanzedové a vypadají, že by se o sebe uměli postarat i bez skleněnožů a kuší, co mají v rukou.

Ten, který Raska vykročí uvítat, je z nich nakonec nejmenší — znáš ho, ale na jméno si nevzpomeneš. Učila jeho děti

v místních jeslích. On si tě taky pamatuje, to poznáš, když na tebe upře pohled a přimhouří oči.

Rask se zastaví, položí bednu, otevře ji a podá ti pohotovak. „Karro,“ promluví na toho chlapa, co ho znáš. „Je tu všechno v pořádku?“

„Doteď bylo,“ odpoví Karra, aniž z tebe odtrhne zrak. Hledí na tebe, až je ti z toho těsná kůže. Sleduje vás i pár dalších vazounů, přelétají pohledem mezi Karrou a Raskem, čekají na něčí rozkaz. Jedna ženská tě nepokrytě provrtává očima, ale ostatním zřejmě stačí po tobě házet rychlými, letnými pohledy.

„To rád slyším,“ prohlásí Rask. Trochu se mračí, asi si všímá stejných znamení jako ty. „Řekni svejm lidem, ať na chvilku otevrou bránu, buď tak hodnej.“

Karra z tebe nespouští oči. „Myslíš, že je to dobrej nápad, Rasku?“

Rask se zakaboní, rázně nakročí a stoupne si přímo před něj. Není velký — je zlepšovatel, ne vazoun, ne že by na tom vůbec ještě záleželo — a právě teď velikost ani nepotřebuje. „Jo,“ řekne tak hlubokým a tvrdým hlasem, že k němu Karra konečně obrátí pozornost a musí potlačit překvapení. „To myslím. Otevři tu bránu, prosím tě. Jestli zrovna nemáš moc rezavý práce.“

Vybaví se ti jedna věta z kamenného učení, *Uspořádání, verš třetí*: „Tělo slábně. Vůdce, který má přetrvat, spoléhá na něco většího.“

Karra zatne zuby, ale po chvilce přikývne. Snažíš se tvářit, že jsi zabraná do nahazování vaku na ramena. Popruhy jsou volné. Jako poslední si ho zkoušel Džidža.

Karra a další, co mají na starost bránu, se dají do pohybu a stoupnou si k soustavě navijáků, která ji pomáhá otevřít. Vět-

šina tirimských hradeb je ze dřeva. Není to bohatý spol s takovými zdroji, aby mohl dovážet dobrý kámen nebo si najal potřebné množství kameníků, ale daří se mu lépe než špatně řízeným spolům nebo novospolům, které ještě nemají vůbec žádné hradby. Nicméně brána je kamenná, protože bývá nejslabším místem každé spolové hradby. Pro tebe ji stačí otevřít jen trochu a po pár pomalých skřípavých pohybech a poté, co ti, kteří zabírají, zavolají na ty, co vyhlížejí vetřelce, se veřejně zastaví.

Rask se k tobě obrátí, očividně je nespůj. „Mrzí mě... to s Džidžou,“ řekne. Ne to s Ukem, ale možná je to tak nejlepší. Musíš v hlavě udržovat klid. „To všechno, doprdele. Doufám, že toho šmejda najdeš.“

Ty jen pokývneš hlavou. Svírá se ti hrdlo. Tirimo bylo deset let tvým domovem. Za domov jsi ho sice začala považovat až kolem Ukeho narození, ale i tak je to víc, než jsi kdy čekala. Pamatuješ si, jak jsi Ukeho honila po zeleni, když se naučil běhat. Pamatuješ si, jak Džidža pomáhal Nassun s výrobou papírového draka i s jeho nezdařeným pouštěním — zbytky draka pořád visí na stromě někde na východní straně města.

Odchod ale není tak těžký, jak sis představovala. Ne teď, když ti pohledy bývalých sousedů kloužou po těle jako žluklý olej.

„Díky,“ zamumláš a myslíš tím díky za celou řadu věcí. Rask ti totiž nemusel pomáhat. Poškodil se tím. Straže u brány si ho teď nebudou tolik vážit a budou o tom mluvit. Zanedlouho se všichni dozví, že má rád rogy, což je nebezpečné. Takovou slabinu si náčelník nemůže dovolit, když se blíží období. Ovšem právě teď je pro tebe nejdůležitější ta chvilka veřejné slušnosti, je to laskavost a čest, kterou jsi ani v nejmenším nečekala. Nevíš, jak na to reagovat.

Rask kývne hlavou, taky v rozpacích, a když vykročíš k mezeře mezi křídly brány, otočí se. Asi nepostřehne, jak Karra kývne na jednu strážnou; asi nepostřehne, jak si ta honem přiloží kuši k rameni a namíří na tebe. Asi, napadne tě později, by ji zastavil nebo všemu nějak zabránil, kdyby to viděl.

Ty to ale vidíš, víceméně postranním pohledem. Pak se všechno udá příliš rychle, než abys stihla přemýšlet. A protože nepřemýšlíš, protože ses snažila nepřemýšlet a to znamená, žeš vyšla ze cviku, protože přemýšlet by znamenalo uvědomit si, že tvá rodina je po smrti a že všeho, co ti přinášelo radost, je teď lež a pomyslení na to tě zlomí, začneš řvát a řvát a řvát,

a protože ses kdysi dávno, v jiném životě, naučila reagovat na náhlé ohrožení jistým velmi zvláštním způsobem, sáhneš po vzduchu kolem sebe a zatáhneš a zapřeš se nohama o zemi pod sebou a ukotvíš a zúžíš se, a když ta strážná vystřelí, šipka se jen mihne. Těsně předtím, než tě zasáhne, vybuchne v milion třpytivých zmrzlých částek.

(Zlobidlo jedno, peskuje tě v duchu jakýsi hlas. Hlas tvého svědomí, hluboký a mužský. Tuhle myšlenku téměř okamžitě zapomeneš. Je to hlas z jiného života.)

Život. Podíváš se na ženu, která se tě právě pokusila zabít.

„Co to... do hajzlu!“ Karra na tebe civí, jako by ho omráčilo, žeš nepadla mrtvá k zemi, jak se od tebe čekalo. Přikrčí se, zatne ruce v pěst, samým rozrušením by nejradši poskakoval na místě. „Střílej znovu! Zab ji! Střílej, hrom do Země, než...“

„Co to, kurva, děláte?“ Rask si konečně všimne, co se děje, a otočí se. Už je pozdě.

Hluboko pod nohama vás všech se rodí otřes.

Nejdřív to nejde moc poznat. Nedostaví se varování v podobě drásavého čítění, jak by tomu bylo, kdyby se země dala

do pohybu sama. Proto se lidi jako oni bojí lidí jako ty, jsi nad jejich chápání a připravenost. Překvapíš je jako náhlá bolest zubu, jako srdeční mrtvice. Tebou vyvolané chvění rychle sílí a přechází v burácivé napětí, které lze vnímat, když ne cítidly, už i ušima, nohama a pokožkou, v tu chvíli je ovšem pozdě.

Karra se zamračeně dívá na zemi pod nohama. Ženská s kuší přestane nabíjet a vypoulí oči na drnčící tětivu.

Ty stojíš ve vířících sněhových vločkách a kousíčkách rozložené šipky. Ušlapanou zemi kolem tebe pokrývá v okruhu šedesáti čísel jinovatka. Vlasy ti jemně povlávají ve zvedajícím se větru.

„To nemůžeš,“ zašeptá Rask a vytřeští oči, když uvidí, jak se tváříš. (Netušíš, jak teď asi vypadáš, ale musí to být strašné.) Zavrtí hlavou, jako by to popřením mohl zastavit, o krok ucouvne a pak ještě jednou. „Essun.“

„Vy jste ho zabili,“ řekneš. Rozum jde stranou. Používáš množné číslo, přestože mluvíš přímo k Raskovi. Ten se tě nepokusil zabít a nemá nic společného ani s Ukem, ale pokus sprovodit tě ze světa v tobě probudil cosi surového, zuřivého a chladného. *Vy zbabělci. Vy zvířata, co při pohledu na dítě vidí kořist.* Ukeho smrt má na svědomí Džidža, částečně si to uvědomuješ — jenže Džidža vyrostl tady v Tirimu. A ta nenávisť, která přiměje člověka k vraždě vlastního syna? Ta má původ ve všech okolo.

Rask se nadechne. „Essun —“

A vtom se roztrhne dno údolí.

První otřes je tak prudký, že všichni, kdo stojí, popadají na zem a všechny stavby v Tirimu se zakymácejí. Pak otřes plynule přejde v rovnoměrné neutuchající chvění a stavby se rozklepou a rozdrkotají. Jako první se zhroutí Saiderova opravná vozíků, její stará dřevěná kostra sjede ze základů. Zevnitř se ozve jekot

a jedné ženě se podaří vyběhnout dřív, než to zmačká zárubně. Na východním okraji městečka, nejbliž k horským hřebenům, které rámují údolí, začne sesuv kamení. Část východní hradby a tři domy náhle pohrbí drtivý příval bahna, stromů a balvanů. Hluboko pod zemí, což poznáš jen ty, prasknou hliněné stěny zvodně, jež zásobí místní studny. Voda se začne vsakovat. Potrvá několik týdnů, než jim dojde, že městečko odsoudila ke zkáze už v tuhle chvíli, ale až studny vyschnou, místní si na tebe vzpomenou.

Aspoň tedy ti, co přežijí následujících pár okamžiků. Od nohou se ti začíná šířit kruh mrazu a vířícího sněhu. A rychle.

Nejdřív zasáhne Raska. Ten se pokusí před jeho blížícím se okrajem utéct, ale je zkrátka moc blízko. Torus ho dostihne v půlce kroku, Raskovi zledovatí chodidla, ztuhnou mu nohy a vyletí to po páteři nahoru, během jediného nádechu se skácí k zemi, tvrdý jako kámen a šedý jako své vlasy. Jako dalšího pozře kruh Karru, který pořád ještě ječí, ať tě někdo zabije. Řev mu odumře v hrdle, jakmile ho to bleskově zmrazí, a on se svalí, poslední teplý dech mu zasyčí přes zaťaté zuby a pokryje jinovatkou hlínu, odkud kradeš teplo.

Samozřejmě nepřivedíš smrt jen svým spoluobčanům. Z nedalekého plotu spadne zmrzlý pták. Tráva křehne, půda tvrdne a vzduch syčí a vyje, jak to z něj vysává vlhkost a hustotu... pro žížaly ale nikdo nikdy netruchlil.

Rychle. Sedmerem období se teď honí ostrý vítr, stromy ševelí a všichni poblíž zděšeně křičí, dochází jim, co se děje. Země se nepřestala chvět. Kymácíš se, ale znáš její rytmus, a tak hravě udržuješ rovnováhu. Děláš to bezmyšlenkovitě, protože v tobě zbylo místo pro jedinou myšlenku.

Tihle lidi zabili Ukeho. Jejich nenávist, strach, nepodnícené násilí. Oni.

(On.)

Zabili ti syna.

(Džidža ti zabil syna.)

Lidé vyběhají do ulic, křičí a diví se, proč nepřišlo žádné varování, a ty zabijíš všechny, kdo jsou tak hloupí nebo zmatení, že se k tobě přiblíží.

Džidža. Oni jsou Džidža. Celý to rezavý městečko je Džidža.

Spol, nebo aspoň většinu spolu, nicméně zachrání dvě věci. Zaprvé, větší část budov se nezřítí. Tirimo je možná příliš chudé, než aby se tu stavělo z kamene, ale většina stavařů má své zásady a dostávají zapláceno dost dobře, aby používali pouze postupy doporučené kamenným učením: zavěšenou konstrukci, středový trám. Zadruhé, zlomová čára údolí — které právě trháš silou myšlenky — se nachází pár kilometrů západně. Díky tomu převážná část Tirima přežije, aspoň než přijde o studny.

Díky tomu. A díky vyděšenému rozléhajícímu se vrískotu malého chlapce, s nímž otec vyběhne z šíleně rozkývané budovy.

Ze zvyku se po tom zvuku okamžitě otočíš, ušima matky najdeš zdroj. Otec drží chlapce oběma rukama. Nemá ani pohotovak — první a jedinou věcí, kterou stihl popadnout, byl synek. Ten se vůbec nepodobá Ukemu. Vidiš ale, že sebou zmítá a natahuje se k domu pro něco, co tam otec nechal (oblíbenou hračku? matku?), a najednou konečně zase začneš přemýšlet.

A hned se zarazíš.

Ach, do necitelného Země. Podívej, cos provedla.

Otřes utichne. Vzduch opět zasyčí, tentokrát proto, že se do prostoru kolem tebe vžene teplo a vlhko. Půda a tvá pokožka se rázem orosí. Burácení v údolí zeslábně, zůstane jen křik, vrzání

padajícího dřeva a bezútešné kvílení otřesové houkačky, které se rozeznělo až se zpožděním.

Zavřeš oči, tělo tě bolí a třese se a říkáš si: *Ne. To já zabila Ukeho. Tím, že jsem jeho matka.* Po tvářích se ti koulejí slzy. A to sis myslela, že snad ani nebudeš plakat.

Mezi tebou a branou teď ale nikdo není. Strážce, které mohly, utekly — pár z nich bylo stejně jako Rask a Karra příliš pomalých a nezvládlo to. Nahodíš si na ramena pohotovak, zamíříš k mezeře mezi věřejemi a jednou rukou si utřeš obličej. Usmíváš se u toho a je to trpký, bolestný úsměv. Nemůžeš si pomoci a neuznat ironii toho všeho. Nechtělas čekat, až si pro tebe přijde smrt. Jasně.

Hloupá, hloupoučká huso. Smrt tu už dávno byla. Smrt jsi ty.

■ ■

Nikdy nezapomínej, kdo jsi.

— *Tabulka první, „O přežití“, verš desátý*

Syenit, broušená a leštěná

To je opruz, říká si Syenit za štítem svého milého úsměvu.

Nicméně ve tváři nedá urážku znát. A ani nepatrně se v křesle nezavrtí. Ruce — na čtyřech prstech má v následujícím pořadí jednoduché kroužky z karneolu, bílého opálu, zlata a onyxu — jí spočívají na kolenou, pod okrajem stolu. Z Živčina pohledu nejsou vidět. Mohla by je zatnout a Živec by nic netušila. Syenit to neudělá.

„Uvědomuješ si, že korálové útesy jsou výzva?“ Živčiny ruce zaměstnává velký dřevěný šálek jistoty a Živec se usmívá přes jeho okraj. Moc dobře ví, co se schovává za Syenitiným úsměvem. „Nejsou jako obyčejné skály. Jsou porézni, ohebné. Jemného ovládání, kterého je potřeba, abys je roztříštila a přitom nezpůsobila tsunami, se dosahuje těžko.“

A Syen by to zvládla i ze spaní. Zvládl by to i dvouprstenář. Zvládl by to i štěrk — i když by se to, pravda, neobešlo bez podstatných vedlejších škod. Sáhne po vlastním šálku jistoty a pootočí dřevěnou polokouli v prstech tak, aby se jí nechvěly, pak usrkne. „Vážím si toho, že jste mi přidělila poradce, má nadřízená.“

„Ne, nevážíš.“ Živec se taky usměje, usrkne z šálku jistoty a zvedne přitom okroužkovaný malíček. Jako by vedly